

MAGISTERUPPSATS I BIBLIOTEKS- OCH INFORMATIONSVETENSKAP
VID INSTITUTIONEN BIBLIOTEKS- OCH INFORMATIONSVETENSKAP/BIBLIOTEKSHÖGSKOLAN
2010:2
ISSN 1654-0247

BOI och Litteratursociologi

En undersökning av litteratursociologiska magisteruppsatser skrivna inom
Biblioteks- och informationsvetenskap 2005-2008

LINA BIRGERSSON

HÖGSKOLAN I BORÅS
VETENSKAP FÖR PROFESSION

Svensk titel: BOI och litteratursociologi, En undersökning av litteratursociologiska uppsatser skrivna inom Biblioteks- och informationsvetenskap 2005-2008.

Engelsk titel: LIS and sociology of literature. A study of sociological literature theses within the subject Library and Information Science 2005-2008.

Författare: Lina Birgersson

Kollegium: 1

Färdigställd: 2010

Handledare: Catarina Eriksson

Nyckelord: Litteratursociologi, vetenskapsteori, magisteruppsatser, biblioteks- och informationsvetenskap, innehållsanalys, metavetenskap

Abstract: This study is a text analysis of 30 master's theses, written by students at the Swedish School of Library and Information Science in Borås 2005-2008, concerning the subject *sociology of literature*. The aim is twofold; to show how the subject sociology of literature manifests itself within these LIS theses and to produce discourse arguments concerning sociology of literature as an LIS subject. The theorists I refer to in my study are Thomas. S Kuhn, Frickel & Gross and Richard Whitley, who devoted themselves to the theory of science. Their theories are used to explain how and why a subject, in this case sociology of literature, develops and why it is important to be able to justify and define limits vis-à-vis other academic subjects. Since LIS is an interdisciplinary based subject, it is interesting to try to find out what purpose and field of application the subject sociology of literature in specific has within the LIS field. This study has found that there are some common denominators in the analyzed theses concerning perspective, empirical material, theory and method. For example, a number of the authors used a gender perspective in their theses. If you choose to believe the authors of these theses, sociology of literature within Library and Information Science is necessary in order to remember the deeper meaning in literature.

Innehåll

1. Inledning	1
1.1 Syfte och problemformulering	2
1.2 Frågeställningar	3
1.3 Avgränsningar	3
1.4 Definitioner av begrepp som används i uppsatsen	3
1.5 Disposition	4
1.6 Litteratursökning och litteraturgenomgång	5
2. Tidigare forskning.....	7
2.1 Biblioteks- och informationsvetenskap	7
2.2 Litteratursociologi	8
2.3 Litteratursociologi inom biblioteks- och informationsvetenskap.....	10
2.4 Litteratursociologi vid Högskolan i Borås	11
2.5 Litteratursociologi som forskningsfält	12
2.6 Metavetenskaplig BOI- forskning	14
2.7 Metavetenskapliga magisteruppsatser skrivna inom BOI- utbildningen vid Högskolan i Borås.....	17
3. Teori.....	20
3.1 Thomas S. Kuhn	21
3.2 Frickel och Gross SIM teori	22
3.3 Richard Whitley	24
4. Metod och urval.....	26
4.1 Urval	26
4.2.1 Kvantitativ innehållsanalys	28
4.2.2 Kvalitativ innehållsanalys	29
4.2.3 Fördelar och nackdelar med innehållsanalys som metod.....	29
4.2.4 Fallstudie	30
4.2.5 Kodning	30
4.2.6 Fördelar och nackdelar med manuell kodning	31
4.2.7 Förklaring av Kodningsschemat.....	32
4.3 De analyserade argumenten.....	34
5. Analys och diskussion	37
5.1 Perspektiv, analysmaterial, teori och metod.....	37
5.1.2 Analysmaterial	39
5.1.3 Teori	41
5.1.4 Metod	42
5.1.5 Diskussion av resultatet i relation till de i föreliggande uppsats nyttjade teorierna.....	43
5.2 Argumenten	44
5.2.1 Allmän Samhällsrelevans (22 argument)	45
5.2.2 Yrkes- eller professionsrelevans (20 argument).....	46
5.2.3 Relevans för forskningsfältet BOI (9 argument).....	47
6. Slutsatser	49
7. Sammanfattning	52
Källförteckning.....	53
Bilaga 1.	58
Bilaga 2.	62

1. Inledning

*”Litteratursociologin är som en amöba.
Den saknar fasta strukturer men har ändå flutit i vissa riktningar.”¹*

Wendy Griswold (1997)

Den här uppsatsen skulle egentligen ha varit litteratursociologisk men biblioteks- och informationsvetenskapen (hädanefter förkortat BOI) kom så att säga i vägen för det litteratursociologiska temat. Istället för att handla om litteraturen i samhället, samhället i litteraturen eller litteratursamhället kommer den att handla om litteratursociologin inom utbildningen i biblioteks- och informationsvetenskap vid Högskolan i Borås.

Bakgrunden är den ”spretighet” som ämnet biblioteks- och informationsvetenskap uppvisar. Vid Högskolan i Borås studeras flera olika inriktningar (under perioden 1993-2007 var inriktningen BOI även uppdelad i 4 kollegier) inom BOI- utbildningen. En av de obligatoriska kurserna inom kollegie 1 som benämndes ”Bibliotek, kultur och information i ett samhällsperspektiv” var en kurs i litteratursociologi som lästes under termin tre.²

Under min studietid upptäckte jag att frågan, vad läser man eller vad lär man sig när man studerar BOI genererade ett väldigt lång svar från min sida. När jag sedan började läsa om BOI upptäckte jag att det kanske inte var så konstigt att den frågan var så svår att besvara på ett kort och koncist sätt.

Som exempel identifierar A.M Schrader³ inte mindre än 700 definitioner av informationsvetenskap (information science) och det är ju bara ena halvan av konceptet biblioteks- och informationsvetenskap.

Att skriva en magisteruppsats om hela ämnet BOI:s problem med identitet och identifikation kändes dock inte som ett alternativ. Istället fokuserades en liten del av detta tvärvetenskapliga/mångvetenskapliga ämnesfält nämligen BOI som ämnesutbildning och litteratursociologin inom denna. Anledningen till att just litteratursociologin valdes ut var dels, ett personligt intresse för ämnet och dess närhet till litteraturvetenskapen men också att min handledare berättade om att det vid ett slutseminarium blivit diskussioner kring en litteratursociologisk magisteruppsats BOI – relevans.

Under min praktik på Mölndals statsbibliotek träffade jag en bibliotekarie som skrivit just en litteratursociologisk magisteruppsats och som uppfattat att stora delar av hennes slutseminarier gått ut på att förklara och försvara att uppsatsen var av BOI- art.

Att jag under min studietid vid Högskolan i Borås uppfattat en viss konkurrens de olika kollegierna emellan gällande vad som är av vikt för BOI bidrog också till att jag valde att göra den här undersökningen. Denna konkurrens har uppmärksamats inom BOI- forskningen av bl.a. Lars Höglund, professor, verksam vid institutionen för biblioteks- och informationsvetenskap vid Högskolan i Borås. Som urskiljer en debatt mellan olika representanter för BOI. Närmare bestämt mellan de som har teknisk/naturvetenskaplig

¹ Furuland, Lars & Svedjedal, Johan (red.) 1997. *Litteratursociologi, texter om litteratur och samhälle*, s. 52.

² Kursplaner för 2007-2008, Bibliotekarieprogramet närutbildning, <http://www.hb.se>. [2009-11-05].

³ Se Åström, Fredrik 2006. *The social and intellectual development of library and information science*, s. 46.

bakgrund, de som har samhällsvetenskaplig bakgrund samt de som antar ett humanistiskt perspektiv.⁴

Bibliotekarieutbildningen i Borås grundades 1972 och var då den enda utbildningen inom området i Sverige. Fram till 1977 förekom inte forskning i Borås p.g.a. att BHS då var en fackskola. Verksamheten inleddes 1977 i den nystartade högskolan i Borås och blev en ämnesakademisk utbildning 1993. Utbildningarna gjordes då om och betoningen kom allt mer att ligga på teori istället för som tidigare varit fallet, på hantverket, och tog sin utgångspunkt i mer traditionellt akademiskt utbildningsformat. Nu infördes också magisterexamen.⁵

Vid Högskolan i Borås fanns kursen *Litteratursociologi* som omfattar 7,5p att läsa vid institutionen för biblioteks- och informationsvetenskap till och med ht 2006. Denna kurs och dess innehåll behandlas närmare under kapitelrubrik 2.6, Litteratursociologi vid Högskolan i Borås.⁶

Vad gäller litteratursociologi inom BOI- utbildning så återfanns vid Lunds universitet kursen "Läsningens historia 7,5 hp" (vt 2009) som i egenskap av narratologiska studier går att koppla till ämnet litteratursociologi. Vid en titt på Uppsala-, Växjö, - och Umeå Universitets hemsidor och i respektive kursplaner återfanns inga kurser i Litteratursociologi inom ramen för BOI i kursplanerna för vt 2009.

Litteratursociologi är följaktligen inte ett givet inslag i BOI- utbildning och det är därför intressant att undersöka hur litteratursociologin ser ut då den praktiseras i Magisteruppsatser skrivna inom BOI vid Högskolan i Borås. Samt huruvida litteratursociologin, enligt uppsatsförfattarna själva, är av betydelse för eller kan bidra med något inom den biblioteks- och informationsvetenskapliga ämnesutbildningen.

1.1 Syfte och problemformulering

Syftet är att ge en bild av hur ämnet litteratursociologi tar sig uttryck inom den biblioteks- och informationsvetenskapliga utbildningen vid Högskolan i Borås. Dessutom kommer argument som figurerar i magisteruppsatserna rörande vad ämnet litteratursociologi eventuellt kan tillföra ämnet BOI att identifieras och analyseras.

Litteratursociologi figurerar inom BOI- utbildning i Sverige endast vid Högskolan i Borås och kan alltså inte sägas vara en självklar del av denna.

⁴ Höglund, Lars 1995. *Biblioteken, kulturen och den sociala intelligensen, aktuell forskning inom biblioteks- och informationsvetenskap*. s. 43f.

⁵ Blomkvist, Ullrika och Eklund, Helene 2005. Magisteruppsats: *Bibliotekscheferna och bibliotekarieutbildningen. En enkätundersökning av bibliotekscheferns syn på utbildningen i biblioteks- och informationsvetenskap i Sverige*, s. 11 och s. 18.

⁶ Institutionen för biblioteks- och informationsvetenskap/Bibliotekshögskolan. www.hb.se. Kursplaner 2007-2008. [2009-11-05].

Genom en innehållsanalys av relativt nyproducerade magisteruppsatser framkommer en bild av vad studenterna själva anser motiverar deras ämnesval. Jag anser att de lärandes perspektiv är av stor relevans i utbildningssammanhang.

Den övergripande tanken är dels att andra BOI- uppsatsförfattare i framtiden skall kunna finna argument för och motivera varför de valt att skriva inom ämnet litteratursociologi men också för att litteratursociologin och därmed litteraturen på sikt skall få ett tydligare band till BOI- utbildning.

Generellt syftar metastudier av olika forskningsområden, som den här uppsatsen är ett exempel på, bland annat till att definiera ämnesgränser och på så sätt öka ämnets självförståelse. Detta är av vikt vid exempelvis framtida teoriutveckling inom ett ämne och följaktligen också inom ämnesutbildningen.

1.2 Frågeställningar

1. Hur tar sig ämnet litteratursociologi uttryck i magisteruppsatser skrivna inom Biblioteks- och informationsvetenskap vid Högskolan i Borås 2005-2008?
2. Vad kan litteratursociologin bidra med inom den Biblioteks- och informationsvetenskapliga utbildningen vid Högskolan i Borås?

1.3 Avgränsningar

Som framgår av frågeställningen så undersöks endast magisteruppsatser skrivna mellan 2005 och 2008 inom utbildningen för Biblioteks- och informationsvetenskap vid Högskolan i Borås. Svaret på frågorna kan inte generaliseras till att gälla inom något annat sammanhang.

Föreliggande uppsats utgångspunkt är att litteratursociologi bör vara en del av BOI- utbildningen och således analyseras endast argument som motiverar litteratursociologins plats inom BOI. Varför litteratursociologi inte bör vara en del av BOI- utbildningen får någon annan ta reda på.

1.4 Definitioner av begrepp som används i uppsatsen

Disciplin

Används här i betydelsen vetenskap(sgren), fackområde, alltså ett etablerat akademiskt ämne med professurer och examinationsrättigheter. BOI är ett sådant. Det bör också påpekas att *disciplin* och *ämne* i stort sett används synonymt i föreliggande uppsats.

Metavetenskap

Den här uppsatsen kan sägas vara metavetenskaplig då den analyserar andra uppsatser och på så sätt analyserar annan vetenskap. Nationalencyklopedin beskriver meta som ett förled som anger att t.ex. en vetenskaplig verksamhet har sig själv eller den egna vetenskapsgrenen som objekt. Som exempel nämns företeelsen metafilm som är en film som handlar om filmens egen tillkomst.⁷

Tvärvetenskap

Både Biblioteks- och informationsvetenskap och litteratursociologi anses vara tvärvetenskapliga. Fredrik Sunnemark och Martin Åberg skriver i boken *Tvärvetenskap-fält perspektiv eller metod* att tvärvetenskapen varken är en metod eller ett ämne utan ett perspektiv eller ett slag tvärvetenskaplig ansats, som används vid viss forskning. Forskaren betraktar med hjälp av tvärvetenskapen sitt problemområde genom erfarenheter och kunskaper från en eller flera discipliner utöver den egna. Skillnaden mellan tvärvetenskap och mångvetenskap är att mångvetenskapen ser ett problem ur flera disciplinspecifika synvinklar medan tvärvetenskapen integrerar teorier och metoder från olika ”inomvetenskaper” och syftar till att skapa kunskap som inte hade varit möjlig ur ett inomvetenskapligt perspektiv. Sunnemark och Åberg påpekar dock att gränsen mellan dessa båda vetenskaper i praktiken ofta är flytande. Dessutom menar de att även om forskaren avser att bedriva gränsöverskridande forskning så är utgångspunkten på individnivå ändå i stort sett alltid den egna ämnestillhörigheten och ämnestraditionerna. Hur tvärvetenskaplig forskning bedrivs beror därför på vilka frågor som studeras och vilka kunskapstraditioner som är grundläggande.⁸

1.5 Disposition

Uppsatsens inledande kapitel innehåller inledning, syfte och problemformulering samt frågeställning och ett avsnitt med begrepp som används i uppsatsen.

Därefter följer kapitlet bakgrund där det ges en förklaring till varför den här uppsatsen överhuvudtaget kommit till samt en introduktion till ämnena biblioteks och informationsvetenskap och litteratursociologi. Detta kapitel har också funktionen av att presentera tidigare forskning inom ämnet litteratursociologi.

I kapitel tre presenteras tidigare forskning som är tänkt att fungera både som exempel på metavetenskaplig forskning men också som ett sätt att visa på det som är den här uppsatsens bakgrund, nämligen BOI- ämnets månfacetterade form.

Sedan följer ett kapitel för litteratursökning och litteraturgenomgång och därefter följer uppsatsens teorikapitel där de teorier och teoretiker som jag inspirerats och använder mig av i uppsatsen närmare presenteras.

I kapitel sex förklaras de båda metoderna kvalitativ och kvantitativ textanalys och hur dessa tillämpas. Här förklaras också hur kodningen och urvalet gått till.

⁷ Nationalencyklopedin . <http://www.ne.se/lang/meta-/254947>. [2009-09-02].

⁸ Sunnemark, Fredrik & Åberg, Martin (red) 2004. *Tvärvetenskap-fält, perspektiv eller metod*, s. 11f.

Under kapitel sju tas problem som uppstått i uppsatsarbetet upp och diskuteras.

Sedan följer analysen där resultatet sätts i relation till tidigare forskning och kopplas ihop med det teoretiska resonemanget och därefter kapitel nio där slutsatserna presenteras och förslag på framtida forskning anges. I sista kapitlet sammanfattas uppsatsen

1.6 Litteratursökning och litteraturgenomgång

En del av den litteratur som använts i den här uppsatsen återfinns i de kursplaner som var aktuella vid Bibliotekshögskolans BOI utbildning 2007-2008 och har följaktligen lästs och använts av mig under min studietid. Detta gäller bl.a. *Litteratursociologi, texter om litteratur och samhälle* av Lars Furuland och Johan Svedjedal som utkom 1997 och utgör något av ett monumentalverk inom den svenska litteratursociologin. Här presenteras texter av olika slag och av olika författare.

Johan Svedjedals inlägg *Det litteratursociologiska perspektivet, om en forskningstradition och dess grundantaganden* publicerades ursprungligen i Tidskrift för litteraturvetenskap 25 (1996) och denna upplaga visade sig vara ett litteratursociologiskt temanummer som refereras en del till i den här uppsatsen

Samhällsvetenskapliga metoder av Allan Bryman återfinns även den i kursplanen (2007-2008) och nyttjades under kursen i vetenskapsteori- och metod. I den här uppsatsen användes den bl.a. för att definiera textanalys som metod.

Det samma gäller även för *Biblioteken, kulturen och den sociala intelligensen* som fokuserar flera aspekter av BOI forskning i form av texter/artiklar skrivna av auktoriteter inom ämnet. Jag tar upp Höglunds text eftersom den handlar om BOI som ett ämne med många ansikten och konflikten/diskussionen kring vad som skall vara BOI:s kärna och med vilka metoder och teorier man lämpligen bör undersöka BOI problem. Texten är 10 år gammal men diskussionerna pågår fortfarande.

Även Lars Höglunds (2000) *Biblioteks- och informationsvetenskap som studie och forskningsområde* som ger en introduktion till ämnet BOI är hämtad ur kurslitteraturen.

Relevant litteratur har hittats med hjälp av källförteckningar och övrigt innehåll i magisteruppsatser som fokuserar BOI och metavetenskap. Vid sökning i BADA återfanns bl.a. Kristin Johannesson och Charlotta Gyllström båda uppsatser som behandlar andra magisteruppsatser skrivna inom BOI vid Högskolan i Borås och som refereras till i föreliggande uppsats.

Även om magisteruppsatser inte kan räknas som de mest auktoritära källorna så är de ändå relevanta att ta upp då de ju i den här uppsatsen figurerar i ett sammanhang som liknar det de själva uppkommit ur och är dessutom ett nära exempel på tidigare forskning.

Artikelsök och Mediarkivet och diverse andra databaser browsades igenom under ett tidigt stadium av informationssökning på jakt efter artiklar och övrigt som på ett eller annat sätt handlade om BOI eller BOI som yrke, profession eller som tvärvetenskapligt fält, litteratursociologi etc. I Biblioteksbladet 2007:3 fanns som exempel en intressant artikel *Ett*

splittrat och otydligt forskningsfält skriven av Anna Kåring Wagman (handläggare/utredare Svenska Biblioteksförningen 2007) som sammanfattade Fredrik Åströms doktorsavhandling *The social and intellectual development of library and information science* från 2006. Denna doktorsavhandling gick att få tag på genom Google och fanns också som ”evig” länk via Umeås Universitet.

Ur Åströms doktorsavhandling *The intellectual and social organization of the science* har teoretisk inspiration hämtats och Whitley Richards *The intellectual and social organization of the science*, Scott Frickel och Neil Gross artikel ”A general Theory of Scientific/Intellectual Movements” i *American Sociological Review* samt Michael Gibbons et al. (1994). *The new production of knowledge* återfinns alla i denna avhandling.

Eftersom Åströms avhandling färdigställdes i slutet av 2006 är den ett ganska nytt exempel på metaforskning inom BOI och Åström kommer dessutom fram till att det fortfarande finns problem vad gäller ämnesdefinition och forskningsmetoder etc. så ämnet kräver vidare forskning.

Generellt kan sägas om litteratursökningen att den skett genom snöbollsmetoden. Till stor del har litteratur alltså hittats genom en titt på litteraturhänvisningar i böcker och artiklar som behandlat ämnen med viss relevans för den här uppsatsen. De forskare eller verk som andra forskare ofta refererar till torde ju dessutom vara relativt pålitliga och seriösa källor. Exempelvis nämns Tefko Saracevics essä ”Information Science” både av Joacim Hansson i *Aware and responsible. Papers of the nordic-international colloquium on social and cultural awareness and responsebility in library, information and documentation studies* och i Åströms avhandling *The intellectual and social organization of the science*.

Vidare har litteratursökning gjorts i Borås Högskolebibliotekskatalog och Göteborgs Universitets bibliotekskatalog då behov av exempelvis teoretisk eller metodologisk litteratur i form av böcker och/eller artiklar uppstått. *Tvärvetenskap-fält, perspektiv eller metod* Fredrik Sunnemark & Martin Åberg, (red) är ett exempel på en bok som lånades på Göteborgs Universitetsbibliotek.

Även tips från min handledare bör nämnas vad gäller litteratursökningen.

Något som det mesta av den använda litteraturen har gemensamt är att den är författad av män och har sin bakgrund i antingen USA eller Norden. Detta ger en geografisk, språklig och manlig slagsida. Att läsa litteratur på andra språk än engelska eller svenska har dessvärre inte varit aktuellt då det är dessa båda språk som behärskas av uppsatsförfattaren. Att det råder en förvirring och viss splittring kring definitionen av ämnet BOI även i det icke nordiska Europa framgår dock av *European curriculum reflections on library and information science education* och det går att ana att det förhåller sig på liknande sätt även utanför Europa och USA.

Det är tydligen, tråkigt nog fler manliga än kvinnliga forskare som publiceras och detta återspeglas i den litteratur som använts i uppsatsarbetet.

Tidsmässigt placerar sig den nyttjade litteraturen till stor del mellan åren 1996 och 2009. Forskning som publicerats tio år tillbaka i tiden skulle kunna vara inaktuell men i det här fallet understryker den istället att samma typ av forskningsproblem som var aktuella då fortfarande är aktuella idag och alltså fortfarande förtjänar forskares uppmärksamhet och intresse

2. Tidigare forskning

2.1 Biblioteks- och informationsvetenskap

Vad som är och bör vara biblioteks- och informationsvetenskap har diskuterats flitigt och under lång tid. Det är inte bara i Sverige som BOI utbildningarna ser olika ut vid olika högskolor och universitet utan samma problem med ämnesdefinition, forskningsstrategier och läroplansinnehåll finns i hela Europa samt i USA och säkerligen inom resten av BOI samhället.⁹ Då den här uppsatsen handlar om litteratursociologi inom BOI -utbildningen vid Högskolan i Borås så är också ett försök till definition av BOI på sin plats. Nedan följer ett par olika definitioner av biblioteks- och informationsvetenskap.

Lars Höglund (professor, för tillfället aktiv vid institutionen för Biblioteks- och informationsvetenskap i Borås) hänvisar i *Biblioteks- och informationsvetenskap som studie och forskningsområde* till den beskrivning av ämnet som lanserats av Forskningsrådsnämnden (numera en del av Vetenskapsrådet) och som lyder som följande:

”[...] ... ämnet har sin utgångspunkt i problem kring förmedling av information eller kultur som är lagrad i någon form av dokument. Inom ämnet studeras den process, som beroende på syfte och innehåll kan benämnas informationsförsörjning eller kulturförmedling samt bibliotek och andra institutioner med en likartad funktion som medverkar i denna process. Ämnet har anknytningar till en rad andra discipliner inom såväl samhällsvetenskap, humaniora och teknik.”¹⁰

Höglund menar alltså att det som gör BOI speciellt eller så att säga avgränsar det från andra områden med liknande inriktning såsom datavetenskap, är dess fokus på dokument.

I en av Högskoleverkets rapporter står det istället att läsa att kunskapsorganisation och informationssökning är det som definierar biblioteks- och informationsvetenskapens kärnområden gentemot andra vetenskaper.¹¹

Fredrik Åström skriver i sin avhandling *The social and intellectual development of library and information science* att det finns ett par generellt accepterade aspekter av ämnet BOI. Nämligen att ämnet är av tvärvetenskaplig art och inrymmer en mängd olika forskningsområden samt olika teoretiska och epistemologiska inriktningar. BOI är dessutom ett ämne som har svårt att hålla en fast position inom universitetsvärlden men har en stark anknytning till (yrkes)verksamheten.¹² Åström påpekar också att det finns en rad olika ämnen som intresserar sig för samma typ av forskningsfrågor som LIS. Organisering och återvinning av information studeras av datavetenskapen och kunskapsorganisation är av intresse för psykologin osv.¹³

⁹ Se kapitel 2.6 *Metavetenskaplig BOI-forskning* i föreliggande uppsats.

¹⁰ Höglund, Lars 2000. *Biblioteks- och informationsvetenskap som studie och forskningsområde*, s. 5-7.

¹¹ Högskoleverket 2004. *Utvärdering av ämnena arkivvetenskap, biblioteks- och informationsvetenskap, bok- och bibliotekshistoria, informations- och medievetenskap, kulturvård och museologi vid svenska universitet och högskolor*. s. 42-43.

¹² Åström 2006, s. 8-9.

¹³ Åström 2006, s. 38.

Birger Hjørlands (bl.a. Professor i Knowledge Organization, The Royal School of Library and Information Science (RSLIS) i Danmark) artikel *Library and information science: practice, theory and philosophical basis* behandlar olika aspekter av LIS ur ett teoretiskt och filosofiskt perspektiv samt olika attityder till LIS och LIS som ett kunskapsproducerande och kunskapsbevarande fält. Vidare diskuteras disciplinens olika ”etiketter”, dess institutionella anknytning, praktikerfältet och konkreta forskningsproblem med syfte att lyfta fram strategier för att utveckla LIS som profession. Hjørland menar att det går att identifiera tre olika ”typer” av så kallade ”LIS människor”. De som är tekniskt inriktade, de som är kulturellt intresserade och de som är intresserade av biblioteks- och informationsvetenskapen för dess egen skull, oftast då blivande forskare eller forskare inom ämnet.¹⁴

Denna typidentifiering återfinns även hos Höglunds i *Biblioteken, kulturen och den sociala intelligensen, aktuell forskning inom biblioteks - och informationsvetenskap*.¹⁵

Hjørland skriver vidare att olika LIS skolor, på olika håll i världen, betonar olika aspekter av ämnet, samt att det går att se olika trender inom LIS. Han menar att variationen vad gäller teoretiska ramar och problemfokusering är stor och att människor inom LIS vars intresse riktas mot IT föredrar att använda termen ”information science” medan de som är mer intresserade av den bibliotekshistoriska delen av ämnet hellre brukar termen ”library studies”. Själv anser han det mest tillämpliga och bredaste namnet på LIS vara ”Library, Documentation and Information studies” då han menar att dokumentation är en viktig del av LIS.¹⁶ Han uppmärksammar även att LIS generella kunskapsbas inte är särskilt väl etablerad vilket han menar märks bl.a. på att det saknas en gemensam teoretisk bas inom ämnet.¹⁷

Här bör också nämnas att Biblioteks- och informationsvetenskap inte endast är ett ämnesfält inom vilket en speciell typ av forskning bedrivs utan också ett yrke eller en profession som innehas av exempelvis bibliotekarier (biblioteks- och informationsvetenskapsspecialister). Dessutom är det ju som bekant också en utbildning, det går utmärkt att studera biblioteks- och informationsvetenskap utan att forska eller doktorera även om en akademisk ämnesutbildning av naturliga skäl tangerar det mer teoretiska och forskarinriktade området.

2. 2 Litteratursociologi

Som litteratursociologins föregångare nämner Lars Furuland (professor i litteraturvetenskap, särskilt litteratursociologi) Madame de Stael, som var aktiv runt 1800-talets början samt Hippolyte Taine som vid 1800-talets slut lanserade sin teori om litteraturens avhängighet av ”race, milieu och moment”. Som föregångare inom svensk litteratursociologi anger han bland andra Victor Svanberg (1896-1985) som var aktiv från 1930-talet och framåt och menade att man inte endast kan studera texten utan också måste se till dess tillkomstmiljö eller kontext.¹⁸

¹⁴ Hjørland, Birger 2000. *Library and information science: practice, theory and philosophical basis*. s. 502.

¹⁵ Höglund, 1995, s. 43-44.

¹⁶ Hjørland 2000. s. 509.

¹⁷ Hjørland 2000. s. 512 och s.518.

¹⁸ Furuland & Svedjedal (red.) 1997, s. 17.

Litteratursociologin kan enligt Furuland ses som en reaktion mot den begränsade syn många litteraturhistoriker haft på sitt forskningsområde, nämligen litteraturen som något avskilt från omgivningen/samhället. Snäva analysmodeller, ex. närläsningmodellerna som blev populära under 50-talet, och var begränsade till verkens strukturer och konstnärliga verkningsmedel bortsåg helt från litteraturen som ett socialt fenomen.¹⁹

Litteratursociologin söker en förbindelse mellan textuella och kontextuella fenomen. Den är en specialisering, inom litteraturvetenskapen, men också en breddning då fenomen som inte undersökts i särskilt hög grad inom nämnda disciplin fått utrymme i och med litteratursociologin.²⁰

I Sverige bedrivs forskning som tar sin utgångspunkt i litteratursociologin enligt Johan Svedjedal (professor i litteratursociologi) vid samtliga litteraturvetenskapliga institutioner samt vid en del andra institutioner. Det finns dock ingen egen litteratursociologisk institution eller examen. Litteratursociologin är istället integrerad i litteraturvetenskapen.

Avdelningen för litteratursociologi grundades i Uppsala 1965 av Lars Furuland som anser att litteratursociologin bör ses som en del av litteraturvetenskapen. Han ville, när han skapade den så kallade uppsaliensiska modellen inte att litteratursociologin endast skulle syssla med systemet (bokhandel, författarförsörjning etc.) utan även texten skulle finnas med. Litteratursociologin var och är enligt Furuland tänkt att bidra till litteratursociologins självförståelse genom att undersöka frågor om urval, värderingar och kanonbildning men det var aldrig meningen att helt avskärma sig ifrån litteraturvetenskapen.²¹

Termen ”litteratursociologi” har blivit ett slags nordisk specialitet eftersom det finns både professorer och institutioner med litteratursociologisk inriktning.²²

Lars Lönnroth (professor i litteraturvetenskap) påpekar att svensk litteratursociologi går att härleda till Henrik Schücks, en av den svenska litteraturhistoriens grundare, tillika kulturhistoriker, litteraturforskare och professor i Lund samt ledamot av Svenska Akademien från 1913 bl.a. Den svenska litteratursociologin är helt enkelt väl integrerad med den svenska litteraturvetenskapen.²³

I Sverige började man inom litteratursociologin med att studera arbetarrörelsen och andra folkrörelser, lånebibliotek, författarnas sociala bakgrund, bokutgivning etc. Från 70-talet började man också studera barnlitteratur och populärlitteratur. Litteratursociologin kom på så sätt att ägna sig åt sådant som litteraturvetenskapen inte intresserat sig för i särskilt stor omfattning.²⁴

I länder utanför Norden sysslar man ofta med litteratursociologisk forskning vid sociologiska institutioner eller tvärvetenskapliga centra.²⁵

¹⁹ Furuland & Svedjedal (red.) 1997, s. 17.

²⁰ Svedjedal, Johan 1996. *Tidskrift för litteraturvetenskap*, vol. 3, no. 4, s. 4.

²¹ Svedjedal, Johan 1996. *Tidskrift för litteraturvetenskap*, vol. 3, no. 4, s. 144.

²² Svedjedal, Johan 1996. *Tidskrift för litteraturvetenskap*, vol. 3, no. 4, s. 4.

²³ Björkman Margareta 1996. *Tidskrift för litteraturvetenskap*, vol. 3 no. 4, s. 141 och 145.

²⁴ Furuland, Lars 1996. *Tidskrift för litteraturvetenskap*, vol. 3 no. 4, s. 129f.

²⁵ Furuland & Svedjedal (red.) 1997. s. 10.

Svedjedal uppmärksammar att institutionaliseringen av litteratursociologin utanför Norden i hög grad skett under andra benämningar/termer och menar att de viktigaste är kulturstudier (cultural studies), kultursociologi, bokhistoria, narratologisk läsarforskning, receptionsforskning, materialistisk kvinnolitteraturforskning, etnicitetsstudier, marxistisk litteraturforskning, empirisk litteraturvetenskap och populärlitteratur. Han menar dock inte att de här områdena är exakt samma sak som litteratursociologi men pekar på att de har gemensamma intresseområden och utgår från liknande antaganden och på grund av detta anser han att litteratursociologi fungerar som ett övergripande begrepp och de ovan nämnda områdena kan då ses som avsmalningar och breddningar av litteratursociologin²⁶

Peter Hård af Segerstad skriver i sin doktorsavhandling från 1974 att litteratursociologi inte har en på långt när lika väletablerad vetenskaplig betydelse som litteraturvetenskap eller sociologi har och att dess flesta utövare har en bakgrund inom någon av de båda nämnda disciplinerna.²⁷

Furuland tar upp att avgränsningen av vad som borde vara litteratursociologi har debatterats en hel del och menar att det är omöjligt för en enskild person att bemästra alla litteratursociologins delområden. Istället bör man ägna sig åt specialiserade studier av mer eller mindre snäva områden.²⁸ Här kan påpekas att det samma ju gäller för BOI som tycks ha ständiga problem med avgränsningar gentemot andra ämnen. Mer om detta kommer att tas upp senare i den här uppsatsen.

2.3 Litteratursociologi inom biblioteks- och informationsvetenskap

Munch Petersen, som grundade den litteratursociologiska avdelningen vid Biblioteksskolen i Köpenhamn, anser att litteratursociologin är av stor betydelse för personer som sysslar med litteraturförmedling och alltså så även för blivande bibliotekarier.²⁹ Det specificeras dock inte varför den är av så stor betydelse.

Det finns även en dansk antologi ”Litteratursociologi” som presenterar nordisk litteratursociologisk forskning och som främst vänder sig till biblioteksstudenter.³⁰

I Danmark är litteratursociologin tydligen en etablerad del av Biblioteks och informationsvetenskapen. En titt på Danmarks Biblioteksskoles hemsida visar att man under höstterminen 2009 kan läsa kursen *Læseoplevelser o læseundersøgelser* samt *Vidensteori og domæneanalyse* (man kan välja att inrikta sig på skønlitterær vidensorganisering).³¹ Det finns alltså uppenbarligen en koppling mellan BOI och litteratursociologi även om det inte tycks framgå så tydligt vari denna koppling består.

Furuland skriver att studier av bibliotek, biblioteks bokbestånd och nyttjande av biblioteken förr och idag periodvis men kontinuerligt har pågått under den litteratursociologiska

²⁶ Furuland & Svedjedal 1996, s. 70.

²⁷ Hård af Segerstad, Peter 1974. *Litteratursociologi, ett bidrag till ämnets teoriutveckling*, s. 5f.

²⁸ Furuland & Svedjedal (red.) 1997, s. 18.

²⁹ Björkman, Margareta 1996. *Tidsskrift för litteraturvetenskap*, vol. 3, no. 4, s. 141.

³⁰ Furuland & Svedjedal (red.) 1997. s. 9.

³¹ Danmarks Biblioteksskole. <http://www.db.dk/uddannelser/kandidat/undervisningsplaner> [2009-04-17].

avdelningen (i Uppsala) aktiva tid.³² Det här, anser jag, vara en tydlig koppling till BOI utbildning- bibliotek- bokbestånd- nyttjande.

2.4 Litteratursociologi vid Högskolan i Borås

Som tidigare nämnts var utbildningen i Biblioteks- och informationsvetenskap vid Högskolan i Borås under perioden 1993-2007 indelad i fyra kollegier inom vilka man läste 60 av 80 poäng, förutsatt att man tänkt sig att ta en magisterexamen.

Kollegium:

1. Bibliotek, kultur och information i ett samhällsperspektiv
2. Kunskapsorganisation
3. Individens och grupperns interaktion med bibliotek och informationssystem
4. Organisationen och dess informationsresurser

Inom kollegier ett ingick en obligatorisk kurs om 7,5 poäng litteratursociologi som enligt Kristin Johannessons magisteruppsats *Disciplinen vi delar, En innehållsanalys av magisteruppsatser vid Bibliotekshögskolan i Borås* satt en viss prägel på kollegiet då hon vid en analys av ämnesval i magisteruppsatser skrivna inom de olika kollegierna vid BHS under 2005 påvisar att en hög andel av kollegie 1:s uppsatser behandlar just litteratursociologi trots att denna kurs då var förhållandevis liten i jämförelse med exempelvis kurser i kulturpolitik. Hon påpekar också att uppsatserna om bibliotekshistoria och bokhistoria är anmärkningsvärt få trots att kurser i dessa ämnen getts lika mycket utrymme som den i litteratursociologi.³³

Resultatet tycks (även om uppsatsen endast behandlar magisteruppsatser publicerade under år 2005) peka på att det finns ett gediget intresse för litteratursociologi inom BOI vid Bibliotekshögskolan i Borås.

Men det var då. Idag finns inte kollegieindelningen kvar men det är fortfarande möjligt att, inom ramen för Bibliotekarieprogrammet (till och med ht 2006) vid Högskolan i Borås, läsa litteratursociologi i form av en valbar kurs vid namn *Litteratursociologi*. Kursen omfattar 7,5p och dess innehåll ser ut som följande:

Kursens innehåll:

- redogöra för centrala litteratursociologiska begrepp och teoretiska förhållningssätt
- analysera skönlitterära verk med avseende på hur de avspeglar idéer och förhållanden i samhället
- analysera litteratur som på olika sätt är ägnad att påverka samhällets utveckling med avseende på idéinnehåll, ideologisk tendens och verktygsmedel
- tillägna sig forskning kring litteratursociologiska problem
- redogöra för huvuddragen i den svenska bokmarknadens funktionssätt

Kursens mål:

³² Furuland, Lars, *Tidskrift för litteraturvetenskap* 1996, vol. 3, no. 4, s. 134.

³³ Johannesson, Kristin 2006. Magisteruppsats: *Disciplinen vi delar, En innehållsanalys av magisteruppsatser vid Bibliotekshögskolan i Borås*. s. 46.

Vad studenten skall kunna efter genomgången kurs.

- relationen mellan litteratur och samhälle i historiskt och samtida perspektiv
- perspektiv på litteratursociologisk forskning
- de litterära kretsloppen
- köns- och klassperspektiv på litteraturen
- värdesystem, kanonbildning, populärlitteratur
- bokmarknaden³⁴.

Kursen är alltså ganska bred och innefattar flera olika litteratursociologiska perspektiv, teorier och ämnesområden.

2.5 Litteratursociologi som forskningsfält

Johan Svedjedal tycks anse att det vore bra om det litteratursociologiska perspektivet blev en så naturlig del av litteraturvetenskapen att litteratursociologin inte längre skulle behövas som enskild disciplin. Han tror dock inte att det kommer bli så utan menar att litteratursociologin måste finnas kvar som en försäkran om att perspektivet utanför textstudierna inte försvinner.³⁵

Om litteratursociologin, mot all förmodan, skulle försvinna tillbaks in i litteraturvetenskapen så går det att spekulera kring huruvida den helt skulle försvinna från BOI- utbildningen i Borås eller om det istället skulle börja ingå en kurs i litteraturvetenskap inom den samma.

Erland Munch-Petersen (adjuserande professor i BOI) menade att litteraturvetenskapen har en inneboende syn på litteraturen som fristående från det sociala och samhället och att litteratursociologin värnar om det sociala perspektivet och ser till att detta inte glöms bort exempelvis vid litteraturhistorieskrivning.³⁶

Litteratursociologins uppdrag bör enligt Furuland vara att:

[...] studera växelverkan mellan samhälle och dikt och sätta in diktverken i deras receptionssamhang, men även [...] analysera själva diktverken med särskild hänsyn till hur samhällsstrukturerna framträder. Litteratursociologer kan också under anknytning till samhälls- och beteendevetenskaperna ge viktiga bidrag till granskningen av olika litterära delinstitutioner genom tiderna: författarkår, förlag, bokhandel, bibliotek, kritik samt offentligheter och publikering.³⁷

Han menar att litteratursociologin inte är en forskningsmetod utan en paraplybeteckning för en intresseinriktning som nyttjar olika teorier och metoder beroende av situation och sammanhang.³⁸

I sitt förord till *Litteratursociologi, texter om litteratur och samhälle* beskriver Lars Furuland och Johan Svedjedal litteratursociologin som ett mycket brett forskningsområde vars fokus är samspelet mellan litteratur och samhälle. De menar att litteratursociologins fokus är av materialistisk art och alltså innebär att diktverket eller romanen och dess författare tar intryck

³⁴ Institutionen för biblioteks- och informationsvetenskap/Bibliotekshögskolan. Kursplaner 2007-2008. www.hb.se. [2009-11-05].

³⁵ Björkman, Margareta 1996. *Tidskrift för litteraturvetenskap*, vol. 3, no. 4, s. 145.

³⁶ Björkman, Margareta 1996. *Tidskrift för litteraturvetenskap*, vol. 3, no. 4, s. 145.

³⁷ Furuland & Svedjedal (red.) 1997, s. 19.

³⁸ Furuland & Svedjedal (red.) 1997, s. 19.

av olika former av yttre villkor, såsom generella samhällsliga faktorer men också av mindre allomfattande företeelser som bokmarknadens interna förhållanden. Även här påpekas att litteratursociologin sysslar med marginaliserade litterära uttryck, verk, författare och genrer. Vidare menar de att litteratursociologin också kan ha en självreflekterande funktion då den diskuterar vilka värderingar och uppfattningar som går att finna bakom synen på litteratur genom olika tider ³⁹

Inom litteratursociologin studeras inte endast böcker, såsom ofta är fallet med litteraturvetenskapen, utan man ägnar sig också åt ex. broschyrer, skillingtryck, skolböcker, psalmböcker, tidningar, samt muntlig framställning. Litteratursociologin skiljer sig också ifrån litteraturvetenskapen då den istället för att fokusera en enskild författare ofta försöker identifiera större kategorier, detta kallar Svedjedal för grupperspektivet, och strävar efter att få fram större mönster i likheter i beteende, idéer, litterära strukturer osv. exempelvis genom användandet av teorier om klass, genus eller etnicitet. Litteratursociologen väljer dessutom inte sällan sitt studieobjekt utifrån dess representation eller mening för bredare mottagargrupper och bryr sig mindre om den mening, exempelvis estetiskt värde, som kan sägas vara inbyggd i själva texten. Litteraturens tillämpning och förändringar av värderingar är istället det litterära ”värde” som tillskrivs betydelse. ⁴⁰

Att litteratursociologin tycks syssla med just bortglömda litterära områden menar Svedjedal är en effekt, inte en utgångspunkt. Intresset för dessa områden kan härledas ur det speciella perspektiv som anats i litteratursociologiska analyser och de grundantaganden som Svedjedal kallar ”det litteratursociologiska perspektivet”. Vidare menar han att litteratursociolog inte är något man är utan att litteratursociologi är något man gör, det viktiga är det perspektiv man antar, att människan och därmed böckerna måste förstås som ett samhällsfenomen. ⁴¹

Johan Svedjedal förtydligar vad en analys av relationen mellan skönlitteratur och samhälle innebär genom att dela upp forskningsområdet litteratursociologi i tre underområden.

1. *Samhället i litteraturen:* fokuserar bilden av samhället i skönlitteraturen (speglingsteorin), hur litteraturen avbildar verkligheten, omskapar eller omtolkar den yttre verkligheten och på så sätt skapar en bild av ett samhälle. Analysen görs ofta med klass, genus och etnicitet som utgångspunkt.
2. *Litteraturen i samhället:* Skönlitteraturen som opinionsbildare, idéförmedlare och dess politiska tyngd. Speciellt intressanta är litterära kampanjer i sociala frågor och huruvida dessa fått genomslag bland allmänheten och beslutsfattarna. Berättartekniska analyser som studerar hur författarna gör att engagera och övertyga är ett vanligt fokusområde.
3. *Litteratursamhället:* Studiet av skönlitteraturens yttre villkor såsom bokmarknad, författaren (ex. författarförsörjning författarfunktioner), förlags- och bibliotekshistoria etc. Litteratursociologin har på det här området speciellt en hel del gemensamt med ämnet bokhistoria men när bokhistorien kan se studier om litteratursamhället som ett

³⁹ Furuland & Svedjedal (red.) 1997, s. 7.

⁴⁰ Svedjedal, Johan 1996. *Tidskrift för litteraturvetenskap*, vol. 3, no. 4, s. 14f.

⁴¹ Svedjedal, Johan 1996. *Tidskrift för litteraturvetenskap*, vol. 3, no. 4, s. 4 och s. 10.

självändamål så använder litteratursociologin denna kunskap för att besvara mer generella frågor om litteraturen och samhället⁴²

Att tillämpa ett litteratursociologiskt perspektiv innebär vidare enligt Johan Svedjedal vissa gemensamma utgångspunkter.

1. Materialism
2. Grupperspektivet
3. Sociopoetiken (som har att göra med hur litteratur tillkommer)
4. Ett brett litteraturbegrepp
5. Värderingsdistanans⁴³

Teoretiker av vikt för litteratursociologin menar Svedjedal är Theodor Adorno (som ju gick i spetsen för Frankfurtskolan och dess kritiska teori), Roland Barthes, Pierre Bourdieu (vars teori om litterära fält är en teorispecifik litteratursociologisk analysmodell) m.fl.⁴⁴ Samhällsanalytiska teoribildningar med betydelse för litteratursociologin under de senaste decennierna anser han är marxism (man bör bl.a. synliggöra klasståndpunkterna i det litterära verket), Habermas offentlighetsteori, kultursociologi (Bourdieu), genusteori och marknadsekonomiska synsätt.⁴⁵

2.6 Metavetenskaplig BOI- forskning

Att undersöka hur litteratursociologin tar sig uttryck i magisteruppsatser skrivna inom BOI, gör föreliggande uppsatsproblemet till ett metavetenskapligt sådant. Nedan följer exempel på annan metavetenskaplig forskning inom BOI. Denna forskning är också tänkt att visa på varför den här uppsatsen är viktig genom att ge en bild av hur brett BOI ämnet och därmed utbildningen faktiskt är.

Fredrik Åström skriver i sin doktorsavhandling *The social and intellectual development of library and information science* att metastudier genomförs för att definiera ämnets (i det här fallet BOI:s) gränser och motivera dess existens inom universitetsvärlden för att främja speciella perspektiv på hur forskning inom ämnet bör gå till samt för att öka ämnets självförståelse. Detta menar han görs genom ”förutsägelser” av hur framtida forskning inom ämnesfältet kommer att se ut, genom historiska studier av ämnet och genom identifikation av forskningsområden med hjälp av kvantitativa undersökningar av litteratur som tillämpas inom ämnet samt genom diskussioner om ämnets natur och huvudsakliga studieobjekt.⁴⁶

⁴² Svedjedal, Johan 1996. *Tidskrift för litteraturvetenskap*, vol. 3 no. 4, s.7ff.

⁴³ För definition av dessa punkter se Furuland & Svedjedal (red.) 1997, s. 77-83.

⁴⁴ Svedjedal, Johan 1996. *Tidskrift för litteraturvetenskap*, vol. 3, no. 4, s. 6.

⁴⁵ Svedjedal, Johan 1996. *Tidskrift för litteraturvetenskap*, vol. 3, no. 4, s. 10.

⁴⁶ Åström 2006. s. 8.

I boken *Biblioteken, kulturen och den sociala intelligensen, aktuell forskning inom biblioteks- och informationsvetenskap* diskuteras BOI:s grundläggande innebörd samt dess metodologiska och vetenskapsteoretiska hållning både internationellt och nationellt. Lars Höglund, professor verksam vid institutionen för biblioteks- och informationsvetenskap vid Högskolan i Borås, identifierar (1994) en pågående debatt mellan olika representanter för BOI. De som har teknisk/naturvetenskaplig bakgrund, de som har samhällsvetenskaplig bakgrund samt de som antar ett humanistiskt perspektiv.

Självmänar han att det viktigaste är att forskning leder till ökad förståelse och kunskap och att den bakomliggande vetenskapliga ansatsen är av underordnad betydelse. Han exemplifierar med ämnet medie- och kommunikationsvetenskapens som har lyckats förena ett samhällsvetenskapligt och ett humanistiskt perspektiv och anser att ett perspektiv inte måste utesluta ett eller flera andra utan att en parallell existens oftast är möjlig. Höglund skriver också om diskussionen kring vilken grad av relevans olika delområden inom BOI kan och bör tillskrivas. Skall fokus ligga på kunskapsorganisation (information management), datorsystem (information retrieval), användare, litteraturvetenskap eller kulturperspektivet. Självmänar han att även perifera delområden, här kommer jag att tänka på litteratursociologi, måste kunna tillåtas komma fram till ämnesomvälvande forskningsresultat.⁴⁷

I artikeln *History and the historiography of information science: some reflections* diskuterar W. Boyd Rayward (bl.a. Professor Emeritus i the Graduate School of Library and Information Science på Illinois University) problemet med den diversifierade definitionen av informationsvetenskap. Han beskriver svårigheterna som dyker upp vid meta-studier i form av historieskrivning om informationsvetenskap, närmare bestämt hur man skall kunna skriva historien om något som ingen exakt vet vad det är eller betyder.

”One of the most serious problems confronting the historian of information science is knowing what it is that he or she is studying. Is information a process or a product? Is it text or document, the content of verbal communication, an expression of meaning, a statistical phenomenon of signal transmission, the process of symbol representation and manipulation by electronic machines, biophysical activity of the brain, a matter of genetic or biochemical structures and processes?”⁴⁸

Han föreslår bl.a. att historien om informationsvetenskap kan ses som historisk tvärvetenskap precis som informationsvetenskapen ju är en tvärvetenskaplig disciplin och att informationsvetenskapens historia är historien om dem som ser sig själva som informationsvetenskapsforskare eller som uppfattas som detta av andra.⁴⁹

Joacim Hansson, är i grunden utbildad bibliotekarie men också Fil. Dr i biblioteks- och informationsvetenskap och lektor, hänvisar i sin text *The Social Legitimacy of Library and Information Studies: Reconsidering the Institutional Paradigm* till Francis Miksa som menar att det finns två konkurrerande perspektiv inom LIS nämligen ett informationsparadigm (vars fokus är information retrieval processen) och ett institutionellt paradigm (som framhåller närheten och samarbetet med bibliotekarieyrket och biblioteket som social-/samhällsinstitution). Dessa båda tävlar om hegemoni inom ämnet vad gäller empirisk

⁴⁷ Höglund, Lars 1995. *Biblioteken, kulturen och den sociala intelligensen, aktuell forskning inom biblioteks- och informationsvetenskap*. s. 43-44.

⁴⁸ Rayward, W. Boyd 1996. *Information Processing & Management*, vol. 32, no. 1, s.3.

⁴⁹ Rayward, W. Boyd 1996. *Information Processing & Management*, vol. 32, no. 1, s. 7 och s. 15.

problemutformning och teoretisk utveckling.⁵⁰ Joacim Hansson menar att de båda perspektiven “[...] relate to each other in a conflicting way that fits the requirements of the industrial society but not the present information society”.⁵¹ Vilket torde betyda att han menar att BOI inte riktigt hunnit med i svängarna vad gäller den snabba utvecklingen av informationsområdet som startade efter andra världskriget.

Facktidsningen *Journal of Documentations* bidrar till en diskussion om LIS vetenskapsteoretiska/kunskapsteoretiska grund med sitt temanummer om olika vetenskapsteoretiska perspektiv (metateorier) som är applicerbara inom ämnesfältet. Olika författare tar upp olika vetenskapsteoretiska perspektiv som de anser som använda för LIS ex kritisk teori, fenomenologi, konstruktionism och hermeneutik. Detta myller av teorier understryker BOI:s tvärvetenskaplighet.

Birger Hjørland skriver i förordet att vetenskapsteorin är viktig för LIS och kan/kommer att bidra till ämnets utveckling och stärka dess plats inom det akademiska forskningsfältet. Han pekar för övrigt ut Biblioteks Högskolan i Borås som en institution där vetenskapsteorin har en stark position⁵².

På LIS- seminariet i Köpenhamn 2005, med ca 40 deltagare från hela Europa, framkom att det finns en splittring vad gäller tolkningen av hur BOI- läroplanen bör se ut. Det uppenbarades bl.a. att många tyckte att Knowledge organisation är en del av Information seeking and Information retrieval osv.⁵³. Under ovan nämnda seminarium sammanställdes en bok som fått namnet *European curriculum reflections on library and information science education*. Dess innehåll kom till delvis genom virtuella samtal mellan ca 150 människor, som alla är aktiva inom BOI och syftar till att reda ut, bidra och stimulera till reflektion och debatt kring LIS läroplanen bland de många europeiska länderna och utbildningarna samt stärka samarbetet och genomförandet av Bolognaprocessen. Dess kontext är tre olika internationella LIS- möten som gått av stapeln under 2002 och 2003. Under dessa möten/konferenser framkom att åsikter samt tänkesätt kring strukturer och innehåll i BOI kurser varierade väldigt mycket mellan olika länder och utbildningsenheter och därmed varierade alltså även läroplanernas innehåll.⁵⁴ Som ett pedagogiskt exempel återfinns litteratursociologi, som tidigare nämnts, inom den svenska BOI utbildningen endast vid Högskolan i Borås.

EUCLID som står för European Association for Library and Information Education and Research, grundades 1991 i Stuttgart, Tyskland. Projektet syftar bl.a. till att stärka samarbetet inom LIS utbildningar och forskning i Europa och vara ett forum för olika frågor som kan vara av intresse för många, samt stödja ömsesidig/gemensam definition av läroplanen eller delar av läroplanen och utbyta information om utveckling av läroplanen eller inom forskning med mera. Medlemmar är bl.a. avdelningar och institutioner som tillhandahåller högre utbildningar inom LIS och som bedriver forskning inom fältet.⁵⁵

⁵⁰ Rayward, W. Boyd 2004. *Aware and responsible. Papers of the Nordic-international colloquium on social and cultural awareness and responsibility in library, information and documentation studies*, s. 49 och s. 51.

⁵¹ Rayward, W. Boyd 2004. *Aware and responsible. Papers of the Nordic-international colloquium on social and cultural awareness and responsibility in library, information and documentation studies*, s. 49.

⁵² Hjørland, Birger 2005. *Journal of documentation*, vol. 61, no. 1, s. 1-5.

⁵³ Kajberg, Leif & Lorring, Leif 2005. *European Curriculum Reflections on Library and information Science Education*. s. 236.

⁵⁴ Se kapitlet “Introduction” i *European Curriculum Reflections on Library and information Science Education* 2005. s. 7-10.

⁵⁵ Se EUCLID projektets hemsida. <http://euclid.hio.no>.

EUCLID har sammanställt en lista över tio huvudområden som man anser bör vara en del av Biblioteks- och informationsvetenskapens läroplan. Denna lista presenteras i *European curriculum reflections on library and information science education* och ser ut som följande:

1. Information seeking and information retrieval
2. Library Management
3. Knowledge Management / Information Management
4. Knowledge Organization
5. Information literacy and learning
6. Library and society in a historical perspective
7. The Information Society: Barriers to the Free Access to Information
8. Mediation of Culture in a European Context
9. Digitization of cultural heritage
10. The Library in the Multi-cultural Information Society⁵⁶

Litteratursociologi kan exempelvis vara användbart vid informationssökning och informationsåtervinning, nr 1 i listan, då den bidrar med kunskap om den litteratur som skall återvinnas. Library Management, nr 2, behandlar den övergripande frågan om hur ett bibliotek skall skötas och här ingår exempelvis inköpsfrågor. Även här kan litteratursociologin bidra med kunskap, närmare bestämt om vilken litteratur som bör köpas in.

Här vill jag också passa på att ta upp en litet kortare artikel publicerad i *Biblioteksbladet* 2007 som är skriven av Anna Kåring Wagman, Utredare Svensk Biblioteks förening 2007. I denna diskuteras glappet mellan BOI- forskning och BOI- praktik, alltså mellan forskarna och bibliotekarierna. Bibliotekarierna hävdar ibland att det forskas om fel saker samt att forskningen är svårtillgänglig medan forskarna å sin sida menar att de gör så gott de kan men att bibliotekarierna är för dåliga på att ta del av och använda den forskning som faktiskt finns. Detta är något som diskuteras i BOI sammanhang och det finns en del teorier om varför det är så här. Först och främst kan det vara för att BOI är ett såpass nytt ämne och att bibliotekarierna förväntar sig att forskning inom ämnet skall syfta till att underlätta för arbetande bibliotekarier. Forskarna menar istället att BOI- forskning också kan motiveras utifrån ett vidare samhällsperspektiv och dessutom måste man ständigt hävda sig gentemot andra akademiska ämnen och det går inte att få obegränsat med anslag. Vidare menar man att biblioteken idag står inför diversifierade utmaningar och att de saknar en genensam central myndighet som kan visa vägen. Att analysera bibliotekens funktion ur ett dåtida och nutida perspektiv är något som forskningen förväntats ägna sig åt men det har inte riktigt blivit så bl.a. på grund av resursbrist.⁵⁷

2.7 Metavetenskapliga magisteruppsatser skrivna inom BOI- utbildningen vid Högskolan i Borås.

Kristin Johannesson undersöker i sin uppsats *Disciplinen vi delar, en innehållsanalys av magisteruppsatser vid Bibliotekshögskolan i Borås* vad det egentligen innebär att anta ett biblioteks- och informationsvetenskapligt perspektiv och huruvida kollegievalet/kollegiet inte bara är intresseinriktat utan också har betydelse för metodval, vilka slags studier som görs, vad för problemområden som fokuseras samt med vilka olika perspektiv detta sker.

⁵⁶ Kajberg, Leif & Lorrington, Leif 2005. *European Curriculum Reflections on Library and information Science Education*. s. 234.

⁵⁷ Kåring, Wagman, Anna 2007. *Biblioteksbladet* (BBL). no. 9, s. 10f.

Johannesson har använt sig av en kvantitativt inriktad textanalys (men med både kvantitativa och kvalitativa drag då vissa tolkningar görs under analysen) för att urskilja och räkna ett utvalt antal variabler i texterna. Hon har kombinerat ett analytiskt arbetssätt med syntetisk metod vilket innebär att hon byggt upp kategorierna (variablerna) efter bearbetning av det empiriska materialet även om somliga variabler fanns med från början. Vid genomgången av materialet fokuseras uppsatsernas teorier, metoder, kollegietillhörighet och teman.

Johannesson utför en multivariat analys (flera variabler) av kvalitativa variabler, vilka befinner sig på en nominalskala och presenterar bl.a. sitt resultat i form av multivariata korstabeller.

Hon har i sitt kodningsschema använt följande nio kategorier: Uppsats, Metod- (er), Metodgrupp, Teori, Teorigrupp, Epistemologisk diskurs, Eventuell sekundär teori, Tema, Kollegium.⁵⁸

Charlotta Gyllström använder sig i magisteruppsatsen *Trender i ämnesval hos magisteruppsatser inom kunskapsorganisation 1995-2005 : en innehållsanalys* av generella fakta om Biblioteks- och informationsvetenskap, historia, etablering, utveckling samt fakta om kunskapsorganisation och kunskapsorganisation och vetenskapsteori som teoretisk bakgrund till sin undersökning.

Syftet är att identifiera trender i magisteruppsatser som behandlar området kunskapsorganisation. Hon analyserar 110 uppsatser och avgör vilka som tillhör ämnesområdet kunskapsorganisation genom analys (läsning) av uppsatsernas abstract etc.

Gyllströms metod benämns av Maj Klasson (som också Johannesson inspirerats av) som syntetisk, kategoriseringen byggs upp underifrån. Genom att låta kategoriseringen växa fram under insamling och bearbetning av materialet. Gyllström har alltså inte använt sig av ett kodningsschema.

I föreliggande uppsats utgörs, precis som i Gyllströms uppsats, teorin delvis av bakgrunden som i det här fallet består av en introduktion till litteratursociologi och BOI.

Både Johannesson och Gyllström har på egen hand avgjort vilka uppsatser som skall anses tillhöra vilket delområde/ämne. I den här uppsatsen har nyckelordsmärkningen helt fått avgöra urvalet, förklaring till detta tillvägagångssätt återfinns under kapitel 6.2 Urval.

Idén till användandet av ett kodningsschema kommer från Kristin Johannessons uppsats och båda de ovan nämnda uppsatserna har fungerat som inspirationskälla i arbetet med den här uppsatsen.

Andra uppsatser som behandlar ämnet magisteruppsatser vid Högskolan i Borås är bl.a. *Forskningsområdet biblioteks- och informationsvetenskap vid Högskolan i Borås, En bibliometrisk studie av den intellektuella basen 2001-2006* av Katharina Karlsson och Madelene Larsson som studerar vilken typ av forskning som bedrivs vid institutionen biblioteks- och informationsvetenskap vid Högskolan i Borås. Fokus ligger på den intellektuella basen. De undersöker alltså vilken tidigare publicerad forskning som forskar oftast/mest refererar till. Denna studie är bibliometrisk⁵⁹.

⁵⁸ Johannesson, Kristin 2006. *Disciplinen vi delar, en innehållsanalys av magisteruppsatser vid Bibliotekshögskolan i Borås*, s. 11-15.

⁵⁹ Karlsson Katharina och Larsson Madelene 2006. *Forskningsområdet biblioteks- och informationsvetenskap vid Högskolan i Borås, En bibliometrisk studie av den intellektuella basen 2001-2006*.

Även Jonas Söderholms uppsats behandlar ämnet magisteruppsatser i BOI vid Högskolan i Borås och syftar till att undersöka om uppsatser som skrivs inom biblioteks- och informationsvetenskapen, med inriktning på genus, informationssystem och biblioteksverksamhet för barn och ungdomar, genom att med utgångspunkt i egna antaganden bara bekräftar dessa och i så fall riskerar en viss förutsägbarhet.⁶⁰

Som sista exempel kan kort nämnas Olov Kriströms uppsats *Mellan stolthet och fördom: Om homosexualitetsdiskurser i biblioteks- och informationsvetenskapliga examensarbeten* vars syfte är att problematisera innehållet i HBT- uppsatser som varande diskursiva arenor för makt.⁶¹

Ingen av ovan nämnda magisteruppsatser handlar, om man bortser från Kristin Johannessons uppsats, om litteratursociologi. De är endast tänkta som exempel på metastudier inom BOI-utbildningen vid Högskolan i Borås.

⁶⁰ Söderholm, Jonas 2008. *Barn, ungdomar och genusperspektiv: Magisteruppsatser utgångspunkter och problemval.*

⁶¹ Kriström Olof 2008. *Mellan stolthet och fördom: Om homosexualitetsdiskurser i biblioteks- och informationsvetenskapliga examensarbeten.*

3. Teori

Nedan följer först en förklaring till hur teori definieras i den här uppsatsen och varför den nyttjade teori[erna] valts. Därefter följer en mer ingående beskrivning av de för uppsatsarbetet bakomliggande teori[erna] och teoretikerna.

Föreliggande uppsats hade från början en något annorlunda inriktning. Tanken var att använda de 10 kärnämnen som identifierats i *European Curriculum Reflections on Library and Information Science Education* som ett slags egenkonstruerad teori för att ta reda på var inom BOI som litteratursociologin kan sägas positionera sig. Detta visade sig vara väldigt krångligt.

Därefter gled jag in på Grounded theory som ofta genererar teorier efter att det empiriska materialet undersöks istället för tvärt om. Jag blev dock avrådd av min handledare med flera.

Det tog tid att finna en teori som passade men på etappseminariet fick jag tippset att använda någon form av vetenskapsteori. Vetenskapsteori är stora teorier och det har känts svårt att applicera dem på ett konkret sätt i mitt uppsatsarbete även om det jag sysslar med ju faktiskt är en form av vetenskapsteori då jag undersöker hur ett ämne ser ut.

Allan Bryman skriver i sin bok *Samhällsvetenskapliga metoder* att "[Teori är] ibland föga mer än den forskningslitteratur som rör en viss frågeställning eller ett visst område. Inom kvalitativ forskning antas teori vara en följd av undersökningen, istället för att vara dess utgångspunkt."⁶²

Charlotta Gyllström använder sig i magisteruppsatsen *Trender i ämnesval hos magisteruppsatser inom kunskapsorganisation 1995-2005 : en innehållsanalys* av generella fakta om biblioteks- och informationsvetenskapens historia, etablering och utveckling samt fakta om kunskapsorganisation och kunskapsorganisation och vetenskapsteori som teoretisk bakgrund till sin undersökning. Även i föreliggande uppsats bör ämnena BOI samt litteratursociologins ursprung och olika uttryck delvis ses som uppsatsens teoretiska bakgrund. De nyttjade "teorierna för generell ämnesutveckling" förklarar varför det är intressant att undersöka ett ämne och ämnets innehåll snarare än att fungera som en konkret applicering på analysen av det insamlade materialet. Analysen kommer dock att delvis hämta stöd i dessa teorier.

Den teoretiska grunden för den här uppsatsen är alltså, som nämns ovan, "generella teorier kring disciplinutveckling" eller vetenskapsteori. Vilket innebär teorier om hur ett ämne eller en teorigrupp etc. uppstår, utvecklas och etableras i forskarvärlden/den akademiska världen, förblir perifert eller försvinner. De handlar också om disciplinernas sociala och intellektuella organisation, hur dessa båda företeelser interagerar och hur kontextuella faktorer påverkar utvecklingen och organisationen av forskning.⁶³

Fredrik Åströms använder sig i sin avhandling "*The Social and Intellectual Development of Library and Information Science*" av en rad sådana teorier men huvudsakligen av, ett analytiskt ramverk utvecklat av Richard Whitley. Som ett alternativt perspektiv till honom nyttjas Michael Gibbons et al. som fokuserar samarbete istället för tävlan och menar att de disciplinbaserade institutionernas minskade betydelse är en del av den generella vetenskapliga

⁶² Bryman, Alan 2001. *Samhällsvetenskapliga metoder*, s. 252.

⁶³ Åström 2006. s. 25.

utvecklingen. Åström nyttjar också Frickel och Gross generella teori för disciplinutveckling som han menar skiljer sig från Whitley på så sätt att Whitley menar att disciplinernas ansträngningar att definiera och positionera sig främst sker i relation till andra forskningsfält medan Frickel och Gross fokuserar relationerna mellan olika områden och grupper inom ett fält.⁶⁴

Åströms avhandling syftar till att analysera den sociala och intellektuella utvecklingen av BOI och effekten av dess relation till en vidare akademisk kontext och yrkesprofession. Han använder sig av en kombination av olika metoder och analyserar en mängd olika typer av material för att bl.a. identifiera ämnesval och forskningsfrågor inom BOI. Han skriver att vid en analys av meta- studier av LIS får man bilden av ett ämnesfält med svag identitet och en splittrad självförståelse där relationerna till det övriga forskningsfältet utmärks av suddiga gränser och konkurrens från andra forskningsområden.

Åström undersöker BOI i dess helhet. I föreliggande uppsats undersöks endast en liten del av det biblioteks- och informationsvetenskapliga fältet. Istället för att undersöka litteratursociologins utveckling inom BOI, vilket är svårt då ämnesområdet inte figurerar inom BOI i Sverige i särskilt hög grad och inte heller under en särskilt lång period. Fokuseras istället hur litteratursociologin tar sig uttryck i Magisteruppsatser skrivna inom BOI vid Högskolan i Borås idag, eller närmare bestämt mellan åren 2005-2008, genom identifiering av ämnesval, teorival etc.

Att undersöka litteratursociologin inom BOI utbildningen, om än i liten skala, bidrar till att identifiera en del av det biblioteks- och informationsvetenskapliga ämnesfältet.

Då idén eller bakgrunden till den här uppsatsen är de många inriktningar som utgör ämnet BOI, och därmed BOI undervisningen, och hur litteratursociologin ser ut inom detta tvärvetenskapliga ämne fungerar generella teorier för disciplinernas utveckling som en grundläggande eller övergripande diskussionsplattform även om inte resultatet kan tolkas endast med hjälp av dessa.

3.1 Thomas S. Kuhn

Det verkar vara en omöjlighet att ägna sig åt forskning om disciplinernas innehåll och utveckling utan att nämna Thomas Kuhn (1922–96, amerikansk vetenskapshistoriker och filosof) som etablerade användningen av termen paradig. Paradig betyder i det här fallet ungefär, en samling av etablerad kunskap, åsikter och oskrivna regler som påverkar forskare inom en disciplin gällande vad som skall undersökas, hur det skall undersökas och hur resultatet tolkas på bästa sätt, detta tillstånd kallar Kuhn normalvetenskap. När motsättningarna ifråga om teorier, metoder och resultat inom disciplinen blir alltför många uppstår ett svårt läge som så småningom leder till en vetenskaplig revolution och etableringen av ett nytt paradig som blir ny såkallad normalvetenskap. En disciplin kan också rymma flera paradig samtidigt, detta kallas då pre- paradigmatiskt och detta skapar en konkurrenssituation. Olika paradig innebär nämligen olika grundantaganden som inte är förenliga med varandra.⁶⁵ Kuhns *The Structure of Scientific Revolutions* (1962) anses vara ett av de viktigaste verken för kunskap och förståelse om vetenskapens konstitution och dess

⁶⁴ Åström, 2006. s. 25ff.

⁶⁵ Bryman 2001, s. 410.

utvecklingsförlopp.⁶⁶ Både Frickel och Gross och Åström hänvisar i sin forskning till Thomas Kuhn och hans paradigmatteori.

Biblioteks- och informationsvetenskap ägnar sig åt både inre och yttre konflikter vad gäller att positionera och identifiera sig som en egen disciplin. Eftersom ämnet är så brett kan man väl anta att Kuhn skulle anse att situationen är pre- paradigmatisk.

Som exempel på denna pre- paradigmatisk situation diskuterar bl.a. Tefco Saracevic, PhD. - huvudämne Information Science, School of Graduate Studies Case Western Reserve University, i essän *Information Science* informationsvetenskapen (som ju är en del i namnet biblioteks- och informationsvetenskap) som ett självständigt ämne men menar att dess viktigaste och mest signifikanta interdisciplinära relationer är de båda disciplinerna ”librarianship” och ”computer science”. Han tar upp likheter och skillnader mellan biblioteksvetenskap och informationsvetenskap och anser att dessa två olika discipliner har sin sociala roll gemensamt samt att de båda försöker skapa ett effektivt tillvaratagande av olika typer av medier såsom skrifter etc. men menar dock att skillnaderna är fler än likheterna. Som exempel har informationsvetenskapen andra interdisciplinära relationer än biblioteksfältet, som han för övrigt anser är ett mer självständigt fält samt att disciplinerna använder sig av olika teoretiska utgångspunkter och ramverk. Saracevic understryker att biblioteksvetenskap och informationsvetenskap har starka interdisciplinära band men anser ändå att de är två olika fält och borde behandlas som sådana.⁶⁷

Kuhns teorier nyttjas i den här uppsatsens analys- och diskussionskapitel för att diskutera huruvida litteratursociologin inom BOI- utbildningen kan ses som något av ett paradigm.

3.2 Frickel och Gross SIM teori

Frickel och Gross beskriver i sin artikel i *American sociological review* något de kallar ”A general theory of scientific/intellectual movements” (detta är även artikelns namn). Artikelns övergripande innehåll behandlar hur och varför discipliner, ämnessubfält, teorigrupper etc. utvecklas och tar plats i den akademiska/intellektuella sfären. Teorin hämtar sina grunddrag från sociologisk litteratur om sociala rörelser som de båda författarna menar har stora likheter (även om det också finns en del skillnader) med vad de benämner Social and Intellectual Movements (förkortat SIM).

Författarna beskriver kortfattat en SIM som en kollektiv ansträngning att etablera ett forskningsprogram eller projekt med vissa grundtankar under motstånd från andra i forskarsamhället eller det etablerade intellektuella samhället.⁶⁸

Frickel och Gross menar att deras SIM (scientific/intellectual movements) teori skiljer sig ifrån Kuhns uppfattning genom att Kuhn normalvetenskap bör förstås utifrån institutionell drift (utveckling och förändring inom ett forskningsfält) medan SIM teorin innebär/kräver en dramatisk brytning med de tillämpningar som finns inom ett forskningsfält och krav på nya. Detta måste dock inte alltid innebära att alla SIM är ute efter att dominera ett intellektuellt

⁶⁶ Nationalencyklopedin. <http://www.lang/thomas-kuhn>. [2009-05-13].

⁶⁷ Saracevic, Tefco 1999. *Journal of the American society for information science*, vol. 50, no. 12, s. 1059f.

⁶⁸ Frickel, Scott & Gross, Neil 2005. *American sociological review*, vol. 70 no. 2, s. 206.

fält. Somliga rörelser avser endast att skapa en egen nisch åt sig själva, nischer vars uppkomst och utveckling så att säga omprövar forskningsfältet ⁶⁹

SIM kan som sagt ha varierande mål och omfattning. Somliga vill introducera nya teoretiska perspektiv eller metoder inom ett redan etablerat fält. Andra syftar endast till att vidga eller förändra ett ämnesfälts gränser eller att sudda ut gränsen mellan vetenskap och icke vetenskap. ⁷⁰

Precis som hos Kuhns paradigmatteori, menar Frickel och Gross, att ett av de nödvändiga och generella grunddragen hos SIM är ett utökat missnöje med vad som uppfattas som den dominerande intellektuella praktiken (utövandet och förväntningarna) inom ett fält eller en uppsättning fält. Andra exempel på tillfällena då SIM kan uppstå är på grund av ett generationsskifte när nya förmågor inom fältet inte är lika bundna till dess traditioner och mer öppna för nya perspektiv och tolkningar eller då individer med en annorlunda social bakgrund och andra intressen och utgångspunkter blir delaktiga i ett forskningsfält. Vidare kan exempelvis upptäckten av teoretiska förändringar inom andra intellektuella fält inspirera till förändringar inom det egna fältet och får då inte dessa innovationer den uppmärksamhet som dess användare tycker att de förtjänar kan detta leda till en SIM. ⁷¹

Frickel och Gross uppger fyra kriterier som underlättar för en SIM att uppstå och lyckas. Den följande beskrivningen av dessa är ytterst förenklad men ger åtminstone en överblick.

1. Det är troligast att en SIM uppstår när högstatusänkare och forskare blir missnöjda över något inom sitt forskningsfält och skapar ett program, samt genomför ett intellektuellt och vetenskapligt arbete, som så småningom anses som SIM rörelsen kännetecken. För att kunna göra detta utan att riskera att förlora status är det bra att tillhöra en etablerad skola (skola innebär här både forskningsriktning och lokal) men även skolor med lägre status kan bidra till SIM genom att mobilisera en stor del av sin profession och ta på sig rollen att organisera och administrera. Exempelvis genom att ordna konferenser, skapa kommittéer och leda diskussioner och på så sätt skapa en grund för en SIM:s utveckling. ⁷²
2. En SIM uppstår och lyckas lättare om den har tillgång till vad Frickel och Gross kallar ”key resources”. De menar att en SIM måste kunna förse forskare och intellektuella med vad de behöver för att klara av vardagen för att dessa skall kunna fortsätta att vara engagerade i en ”social and intellectual movement”. En SIM bör alltså ha tillgång till finansiell support och dessutom bör det finnas anställningar för dess medlemmar vid universitet, laboratorier etc. Kan SIM-rörelsen erbjuda intellektuell prestige, en högre sådan än vad en potentiell medlem vid tillfället innehar, så är det också lättare att växa och lyckas. Rörelsen måste också vara samordnad och gemensamt se till att bl.a. publicera sig. ⁷³
3. En SIM vars medlemmar har tillgång till olika typer av ”micromobilization” kontexter, alltså möjligheten att genom olika forum nå ut till nya medlemmar har större chans att lyckas. Dessa forum kan vara universitet, fakulteter och laboratorium

⁶⁹ Frickel, Scott & Gross, Neil. 2005, s. 207.

⁷⁰ Frickel, Scott & Gross, Neil 2005, s. 208.

⁷¹ Frickel, Scott & Gross, Neil 2005, s. 209f.

⁷² Frickel, Scott & Gross, Neil 2005, s. 212 och 217.

⁷³ Frickel, Scott & Gross, Neil 2005, s. 213-217.

men även klassrum, konferenser eller arrangerade debatter. Frickel och Gross menar dessutom att en SIM lyckas bättre om den lyckas placera många av sina representanter i för tillfället ledande-/ högstatus akademiska kontexter.⁷⁴

4. Medlemmarna i en SIM bör formulera sina idéer på ett sätt som väcker respons hos de som befinner sig inom ett eller flera intellektuella fält. Rörelsen bör skapa ett ramverk inom vilket den presenterar sig både internt och externt i artiklar och böcker. Under konferenser och vid informell kommunikation med studenter och kolleger. Man skapar sig alltså en intellektuell identitet genom retorisk konstruktion (beskrivet ovan), genom beskrivning av rörelsens uppkomst och historiska kontext (vem är rörelsens grundare? varför uppstod rörelsen? osv.) samt positionerar sig gentemot andra och konkurrerande rörelser.⁷⁵

För konkreta exempel på SIM:s se Frickel & Gross, de presenterar fortlöpande empiriska exempel i anknytning till de teorier och idéer som presenteras i deras artikel "A general theory of scientific/intellectual movements".

I föreliggande uppsats används Frickel & Gross SIM teori som ett sätt att förklara litteratursociologins roll inom BOI. I de argument som analyserats i den här uppsatsen går det att finna spår av missnöje med att litteraturen får så liten plats inom BOI utbildningen vid Högskolan i Borås. Litteratursociologin kommer i kapitlet för analys och diskussion att liknas vid och diskuteras utifrån sin eventuella roll av ett SIM.

3.3 Richard Whitley

Richard Whitley är ledande inom Europeisk affärs/ekonomi utbildning och inleder sin bok *The intellectual and social organization of the science* med konstaterandet att det formella kunskapsproducerandet som sker genom systematisk forskning och publiceras i vetenskapliga tidskrifter allt mer har kommit att ses som en ekonomisk resurs som kan och bör kontrolleras av staten eller av företag. Forskning ses som ett sätt att förse industrin etc. med innovationer och följaktligen har organiseringen och utvecklingen av denna forskning allt mer kommit att intressera statlig politik och statlig ledning som ett led i skapandet av ekonomisk välfärd. En radikal förändring av det dominerande kunskapsproducerande systemet har påbörjats.⁷⁶

Han menar att dessa förändringar inom forskarsamhället går att härleda till generella förändringar i samhällssystemet. Efter kalla krigets slut fick t.ex. militärt inriktad forskning mindre statligt stöd.⁷⁷ På så sätt uppstår en konkurrenssituation mellan olika forskningsfält som står i relation till samhällsutvecklingen. Litteratursociologin inom BOI kommer i föreliggande uppsats kapitel att diskuteras utifrån samhällsförändringar och förändringar inom forskarsamhället relaterade till IT- utvecklingen.

Whitley ser denna konkurrens mellan olika fält som något naturligt och ständigt pågående. Han fokuserar just konkurrensen mellan olika forskningsfält till skillnad från Frickel & Gross

⁷⁴Frickel, Scott & Gross, Neil 2005, s. 219f.

⁷⁵ Frickel, Scott & Gross, Neil 2005, s.221-224.

⁷⁶ Whitley, Richard, *The intellectual and social organization of the science* 2000, kapitlet "Introduction".

⁷⁷ Whitley 2000, s. xiii. (sidnumreringen i "preface" kapitlet är markerad med romerska siffror)

som är mer koncentrerade på hur konkurrenssituationer uppstår inom ett fälts olika avdelningar.⁷⁸

Åström skriver att Whitley ser forskningsfält som organisationer som utför sitt arbete med olika grad av framgång beroende på tillgång till resurser i form av bidrag, möjlighet till publikation och generell kommunikation samt vetenskapligt anseende.⁷⁹ Detta gäller också för Frickel & Gross.

De senaste 30-åren har enligt Whitley förändringar skett vad gäller universitetens roll och organisation och forskningen har blivit mer användarinriktad eller mer praktiskt applicerbar och utförs i högre grad av olika typer av institutioner (alltså inte endast universitet).⁸⁰ Här kan nämnas att enligt Michael Gibbons (et al.) Mode 1 och Mode 2 teori (se Gibbons, Michael et al 1994, *The new production of knowledge*) skulle detta då innebära en delning mellan disciplinbaserad forskning (Mode 1) och forskning som är koncentrerad på tillämpbarhet (Mode 2).⁸¹ Whitley menar att detta är en förenklad bild och anser istället att man måste ta hänsyn till vad han kallar "the key organizational characteristic" för att förstå varför och hur forskningspremisserna har förändrats i takt med sin kontext.⁸²

En av dessa "key organisational characteristics" kallar Whitley för "task uncertainty" och menar att desto högre grad av så kallad "task uncertainty" ett forskningsfält har, ju högre grad av variation finner man i arbetssätt (metoder), problemdefinitioner och teoretiska mål bland forskarna inom fältet.⁸³ Åström menar i sin doktorsavhandling att Whitley skulle anse BOI ha en hög grad av "task uncertainty".

Whitley anser att produktionen och upptäckten av ny kunskap beror på existensen och strukturen av tidigare kunskap och förväntningar. Ju mer välorganiserad, generellt accepterad och exakt den tidigare kunskapsbasen är desto tydligare kommer resultatet av ny forskning att framstå. Det underlättar följaktligen för produktionen av ny kunskap/forskning om det finns en gemensamt accepterad kunskapsbas som är organiserad enligt ett relativt enhetligt system gällande arbetssätt, problemdefinitioner etc.⁸⁴

Whitleys teorier används i föreliggande uppsats, kapitlet för analys- och diskussion, för reflektion kring en extern och intern konkurrenssituation inom BOI som relateras till problemet med ämnesavgränsning.⁸⁵ Detta problem sätts sedan i relation till litteratursociologi inom BOI. Dessutom diskuteras begreppet "task uncertainty" i relation till ämnet BOI.

⁷⁸ Åström 2006, s. 26f.

⁷⁹ Åström 2006, s. 25.

⁸⁰ Whitley 2000, s. xvi.

⁸¹ Gibbons, Michael et al 1994. *The new production of knowledge*.

⁸² Whitley 2000 s, xviii.

⁸³ Whitley 2000 s, 119f.

⁸⁴ Whitley 2000 s, 119 och Åström 2009, s. 25.

⁸⁵ Se Åström 2006, s. 8f.

4. Metod och urval

I föreliggande uppsats används ett kodningsschema för att söka upp och registrera olika företeelser i de utvalda magisteruppsatserna, se kapitlet Kodning. Detta för att få reda på vilka eller vilket perspektiv, teorier, metoder och analysmaterial som används i uppsatserna och som ett första steg indirekt få reda på hur litteratursociologi tar sig uttryck inom BOI. Genom att undersöka exempelvis vilka teorier som används i magisteruppsatserna hoppas jag få en bild av huruvida BOI har gjort något eget eller speciellt av litteratursociologin eller om de teorier som används är de som nämns av t.ex. Svedjedal⁸⁶ och alltså vanligtvis nyttjas vid litteratursociologiska undersökningar.

För att identifiera dessa specifika företeelser måste texten eller delar av texten läsas igenom. Denna del av analysen kan kallas kvantitativ innehållsanalys då vissa förutbestämda företeelser i texten kommer att räknas. Dock krävs en del tolkning för att kunna identifiera dessa, så även kvalitativ innehållsanalys beaktas. Analysen av det insamlade materialet genererar både kvantitativ och kvalitativ information då kodningsschemat till stor del diskuteras i text istället för att t.ex. presenteras i diagramform, även om detta görs i två fall.

I den andra delen av analysen kommer ett antal argument, se kapitlet Argument, att identifieras och plockas ut ur 22 av uppsatserna. Detta moment kräver en viss tolkning och innebär alltså att metoden är kvalitativ textanalys. Argumenten är inte tänkta att analyseras med hjälp av t.ex. pro et contra- analys, som är en form av argumentationsanalys,⁸⁷ utan struktureras efter en egentillverkad modell. Argumenten är inte en ”argumentation” då de endast representerar olika sätt att motivera magisteruppsatsernas BOI- kontext, det finns alltså heller inga argument för varför uppsatserna inte är BOI. Syftet är att ta reda på vad magisteruppsatsförfattarna själva anser att deras litteratursociologiska arbeten eventuell kan tillföra den Biblioteks- och informationsvetenskapliga ämnesutbildningen.

4.1 Urval

En omständighet vid val (urval) av empiriskt material är huruvida man skall inrikta sig på en kontinuerlig företeelse eller på en i tiden och rummet avgränsad sådan. Om man skall undersöka en mer eller mindre kontinuerlig företeelse kan man inleda och avsluta i stort sett när som helst.⁸⁸

För att få svar på hur litteratursociologin tar sig uttryck i magisteruppsatser skrivna inom Biblioteks- och informationsvetenskap vid Högskolan i Borås har urvalet begränsats till uppsatser publicerade mellan 2005-2008. Detta för att ge en relativt aktuell bild av litteratursociologin i Magisteruppsatser skrivna inom BOI. Att uppsatsens empiriska material är just andra magisteruppsatser har dels att göra med att de representerar ämnesutbildningen BOI och litteratursociologi inom BOI men också med en sådan basal sak som tillgänglighet. Det är lätt att låna dem på Borås Högskolebibliotek eller söka upp dem i BADA, förutsatt att de är skrivna och publicerade efter 2007.

Vad som skall räknas vid en kvantitativ innehållsanalys beror förstås på vilken frågeställning och problemformulering som väljs. En innehållsanalys gör det möjligt att välja ut olika typer

⁸⁶ Svedjedal, Johan 1996. *Tidskrift för litteraturvetenskap*, vol. 3, no. 4, s. 10.

⁸⁷ Bergström, Göran & Boréus Kristina (red.) 2005. *Textens mening och makt, metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, s. 95ff.

⁸⁸ Bryman 2001, s. 195.

av så kallade analysenheter ur det empiriska materialet. En analysenhet kan exempelvis innebära att räkna frekvensen av olika ord eller att koda texten genom benämningar av vissa ämnen eller teman. Det gäller alltså att skapa en kategorisering av den eller de företeelser som skall undersökas. Bryman menar att sådana kodningar inte är särskilt komplicerade men att man ibland måste anta ett mer tolkande perspektiv då den aktuella kodningen är av tematisk art för att på så sätt även upptäcka ett eventuellt latent innehåll.⁸⁹

Tanken var från början att utifrån innehåll avgöra vilka uppsatser som var litteratorsociologiska. Denna urvalsmetod frångicks dock då det visade sig vara svårt att avgöra vilka uppsatser som kunde anses vara litteratorsociologiska. Uppsatser som endast publicerats i BADA och som måste sökas genom titel, nyckelord etc. gjorde det än svårare att identifiera litteratorsociologiska uppsatser. Exempelvis gömde sig en litteratorsociologisk uppsats bakom följande nyckel-/ämnesord:

mångkultur
estetisk
antropologisk
kultur
mångfald
Åhlberg
postkolonial

Det kändes till slut omöjligt att avgöra vilka uppsatser som var litteratorsociologiska när författarna inte själva explicit uttryckt att de var just det.

På grund av detta analyserades endast de uppsatser som har litteratorsociologi som nyckelord. Det vill säga 30 stycken, publicerade mellan 2005-2008. Av de utvalda uppsatserna återfinns 12 stycken inte i BADA, dessa är publicerade före 2007, och har lånats på Borås Högskolebibliotek.

Att endast de uppsatser som nyckelordsmärkts med litteratorsociologi analyserats innebär att det blir ett bortfall (undertäckning) av uppsatser som kan sägas vara litteratorsociologiska och exempelvis har nyckelord som bokhistoria eller bokmarknad, men inte litteratorsociologi. Två sådana återfanns i BADA, båda publicerade 2007. Det är å andra sidan inte bra att bestämma åt författarna huruvida deras uppsatser är litteratorsociologiska eller inte då detta istället kan leda till att uppsatser som kanske ändå inte är litteratorsociologiska slinker med (övertäckning).⁹⁰

Vidare kan inte uppsatser skrivna inom biblioteks- och informationsvetenskap vars fokus är bibliotekarier och bibliotek antas vara litteratorsociologiska bara för att de behandlar sådant som också litteratorsociologin intresserar sig för. Detta har naturligtvis att göra med val av perspektiv.

Det samma gäller kulturpolitiska uppsatser som kan vara litteratorsociologiska men inte behöver vara det då kulturpolitik och litteratorsociologin är två separata kurser vid BOI-utbildningen på Högskolan i Borås (2009).

⁸⁹ Bryman 2001, s. 196ff.

⁹⁰ Körner Svante & Wahlgren Lars 2005. *Statistiska metoder*, s.13.

4.2.1 Kvantitativ innehållsanalys

Göran Bergström & Kristina Boréus skriver i boken *Textens mening och makt metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys* att termen ”innehållsanalys” används framför allt om analyser där tillvägagångssättet består i att kvantifiera, dvs. räkna förekomsten av eller mäta, vissa företeelser i en text utifrån ett specifikt forskningssyfte. Detta kallas också för kvantitativ textanalys.⁹¹

Innehållsanalys kan också ha en bredare betydelse och innefattar då varje analys som systematiskt beskriver textinnehåll.⁹²

Alan Bryman citerar i sin bok *Samhällsvetenskapliga metoder* Holsti som menar att en ”[i]nnehållsanalys innebär varje teknik som används för att dra slutsatser utifrån en objektiv och systematisk beskrivning och specifikation av det karaktäristiska i olika slags budskap”⁹³

Systematik innebär i det här fallet att i förväg noga ange hur olika delar av ett empiriskt material (exempelvis magisteruppsatser) skall grupperas i olika kategorier. Det krävs konsekvens vid utförandet av materialgrupperingen, dels för att en annan forskare skall kunna uppnå samma resultat (validitet) men också för att felaktigheter skall kunna undvikas. För att forskarens (mina) privata uppfattningar skall påverka bearbetningen av materialet så litet som möjligt krävs en tydlig beskrivning av hur det empiriska materialets innehåll skall kategoriseras, det vill säga objektivitet.⁹⁴

Vilken slags text eller kulturartefakt som helst kan innehållsanalyseras ex. dokusåpor, film, romaner, tidningar, broschyrer, politikertal osv.⁹⁵ Eller som i det här fallet magisteruppsatser.

I analysen kan man mäta/räkna i stort sett vad som helst ex. förekomsten av vissa ord, argument, metaforer etc. . Om man vill finna mönster i större textmängder eller jämföra olika slags texter och textmängder från olika tidpunkter använder man sig ofta av innehållsanalys.⁹⁶

Texterna kan analyseras manuellt eller med hjälp av dator. Fördelen med manuella analyser är att betydligt mer komplicerade bedömningar och tolkningar kan göras. Fördelen med dataanalysen är möjligheten att behandla mycket stora textmängder.⁹⁷ I den här uppsatsen sker analysen manuellt då den till viss del är kvalitativ och därmed tolkande.

Inriktningen innehållsanalys förstås oftast som empirisk och det som söks är manifesta inslag i texter, alltså sådant som uttrycks explicit men analysen av det konkreta textinnehållet kan också leda till att det som inte uttrycks explicit upptäcks.⁹⁸ Den första delen av analysen i den här uppsatsen handlar om att finna konkreta inslag i texterna nämligen de perspektiv, analysmaterial, teorier och metoder som används.

⁹¹ Bergström, Göran & Boréus Kristina (red.) 2005. *Textens mening och makt, metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, s. 43f.

⁹² Bergström & Boréus (red.) 2000, s. 44.

⁹³ Bryman 2001. Citerar Holsti 1969 i *Samhällsvetenskapliga metoder*. s.190.

⁹⁴ Bryman 2001, s. 191.

⁹⁵ Bergström & Boréus (red.) 2005, s. 44.

⁹⁶ Bergström & Boréus (red.) 2005, s. 44f.

⁹⁷ Bergström & Boréus (red.) 2005, s. 44f.

⁹⁸ Bergström & Boréus (red.) 2005, s. 45.

Bergström & Boréus menar att det som inte tas upp eller uttrycks i en text men vars avsaknad uppfattas vid en innehållsanalys kan vara lika intressant som det som tydligt manifesterar sig. Innehållsanalysen kan modifieras utifrån det egna syftet, det finns mellanformer. Det går också bra att använda innehållsanalysen tillsammans med andra typer av analyser av samma material.⁹⁹ Vilket görs i föreliggande uppsats.

4.2.2 Kvalitativ innehållsanalys

Kvalitativ innehållsanalys syftar till skillnad från kvantitativ ofta på en analys där ingenting räknas eller mäts men ibland betraktas dock analyser där något kvantifieras men där mer komplicerade tolkningar måste göras, som mer kvalitativa än analyser där bedömningen är enklare.¹⁰⁰ Den här uppsatsen är ju både kvalitativ och kvantitativ då företeelser räknas men sedan sätts in i (tolkas) och diskuteras i ett bredare sammanhang.

Kvalitativ forskning möjliggör användandet av ett flertal olika metoder varav en är insamling och analys av texter och dokument, vilket görs i den här uppsatsen. Andra metoder som nämns är kvalitativa intervjuer och etnografi (deltagande observation).¹⁰¹ Även inom den kvantitativa forskningen är det möjligt att använda sig av olika metoder men Bryman menar att kvalitativ forskning i högre grad kombinerar olika metoder i en och samma studie då även språkliga analyser kan göras. Han exemplifierar med att etnografiska forskare både ägnar sig åt deltagande observation och insamling och analys av texter och dokument av olika slag.

I den här uppsatsen nyttjas, som redan nämnts, en kombination av kvantitativ och kvalitativ innehållsanalys.

4.2.3 Fördelar och nackdelar med innehållsanalys som metod

Bryman beskriver innehållsanalysen som en öppen och objektiv metod då det är enkelt att beskriva hur urvalet gått till och hur kodningsschemat konstruerats, detta medför att studien är replikerbar och möjliggör uppföljningsstudier. Innehållsanalysen är dessutom flexibel och kan tillämpas vid forskning på många olika typer av ostrukturerad information. Han menar också att metoden är icke-reaktiv då det som studeras inte influeras av forskarens närvaro eftersom fokus för forskningen är en text av något slag. Dock menar han att en reaktiv effekt kan uppstå tidigare, om t.ex. innehållsanalysen görs på intervjuer, där intervjuerna kan ha påverkat utgången.¹⁰² Då min innehållsanalys är delvis kvalitativ och har medfört en del tolkningar så kan det bli problem med replikerbarheten men jag hoppas och tror att detta avhjälpes genom att jag är så tydlig och öppen som möjligt med vad jag gjort igenom hela uppsatsarbetet.

En annan av nackdelarna med innehållsanalysen enligt Bryman, är att den aldrig kan bli bättre än den text som undersöks. Dokumentet bör bedömas utifrån autenticitet, trovärdighet och representativitet (påverkar generaliserbarheten).¹⁰³ I den här uppsatsen är ju de utvalda och

⁹⁹ Bergström & Boréus (red.) 2005, s. 45.

¹⁰⁰ Bergström & Boréus (red.) 2005, s. 44.

¹⁰¹ Bryman 2001, s. 251.

¹⁰² Bryman 2001, s. 203.

¹⁰³ Bryman 2001, s. 203ff.

analyserade dokumenten förhoppningsvis representativa för litteratursociologi som studieämne inom BOI då de ju faktiskt är godkända magisteruppsatser inom ämnet.

4.2.4 Fallstudie

Då inte alla litteratursociologiska uppsatser som någonsin skrivits inom BOI har analyserats i den här uppsatsen så går det inte att dra några generella slutsatser utifrån resultatet. Resultatet gäller endast de utvalda uppsatserna skrivna mellan 2005 och 2008. Detta innebär att uppsatsen är ett slags fallstudie.

Merriam. B Sharan skriver i *Fallstudien som forskningsmetod* att en fallstudie innebär en identifiering och undersökning av ett avgränsat system. Detta system kan vara ett särskilt fenomen t.ex. en grupp, ett skeende eller en institution eller som i den här uppsatsen, magisteruppsatser skrivna vid BHS. Syftet kan bl.a. vara att visa på egenskaper hos den kategori som fallet är ett exempel på.¹⁰⁴ Fallet som väljs ut skall naturligtvis vara intressant och relevant för det som skall undersökas och kan gärna vara ett exempel på en mer omfattande skara av händelser, skeenden eller individer.¹⁰⁵

Det finns många fler uppsatser skrivna än de som valts ut för analys i föreliggande undersökning men förhoppningen är ändå att, även om det är svårt att generalisera utifrån en undersökning av den här storleken, en representativ bild av litteratursociologin inom BOI vid Borås Högskola skall gå att urskilja.

Fallstudien kräver inte något speciellt tillvägagångssätt eller arbetsmetod utan denna väljs utifrån vad som skall beforskas.

Merriam B. Sharan menar att dokument av olika slag kan ge deskriptiv information, verifiera hypoteser, utveckla nya kategorier och hypoteser osv.¹⁰⁶ I fallet med den här uppsatsen genererar de utvalda dokumenten, alltså magisteruppsatserna, deskriptiv information vilket innebär en detaljerad redogörelse för den företeelse som studeras.

4.2.5 Kodning

För att kunna koda en text bör någon form av analysinstrument användas. Detta anger vad det är som skall noteras i materialet. Ett vanligt sådant vid manuell analys kallas för kodschema. Ordet kodschema har att göra med att förekomsten av någonting i texter ex. vissa ord noteras med hjälp av en sifferkod. I föreliggande uppsats används dock ingen sådan. Kodschemat talar om i detalj vilka noteringar som skall göras i de analyserade texterna. Till mer komplicerade kodscheman hör ofta en separat kodningsinstruktion för hur bedömningar skall göras i tveksamma fall. De företeelser som noteras för att sedan räknas kallas för kodningsenheter.¹⁰⁷

Kodningsmanualen eller kodningsinstruktionerna ges till de som skall utföra och tolka kodningen. Även då endast en person skall genomföra kodningen behövs en kodningsmanual för att andra skall förstå hur kodningen har gått till och för att bedömningen av vad som skall

¹⁰⁴ Sharan. B , Merriam 1988. *Fallstudien som forskningsmetod*. s. 24f.

¹⁰⁵ Merriam B 1988, s. 24.

¹⁰⁶ Merriam B. 1988, s. 41 och s. 121.

¹⁰⁷ Bergström & Boréus (red.) 2005, s. 49.

kodas och hur skall se likadan ut vid kodning av allt material. Detta kan härledas till frågan om reliabilitet. Kodningen bör alltså genomföras på ett konsekvent sätt. I den här uppsatsen är inte interbedömarreliabilitet, att kodningen skall vara lika mellan olika kodare, särskilt aktuell då endast en person utför kodningen. Inte heller intrabedömarreliabilitet, alltså att kodningen skall se likadan ut över tid, kommer att påverka kodningen då den genomförts under ett begränsat tidsintervall.¹⁰⁸

Ett sätt att komma tillrätta med de olika kodningsenheterna är att genomföra en pilotstudie för att på så sätt ta reda på om t.ex. en kategori bör delas upp i flera för att göra det enklare att skilja mellan de enheter som skal analyseras.¹⁰⁹

I föreliggande uppsats kommer ett kodningsschema att användas för att identifiera och registrera olika företeelser i de utvalda magisteruppsatserna. Inga siffror eller andra symboler har använts utan de återfunna kodningsenheterna har registrerats i sin helhet. Arbetet med den här uppsatsen har pågått under en längre tid och de magisteruppsatser som analyseras har innan kodningen påbörjades lästs igenom ur litet olika synvinklar (pilotstudie). Därefter analyserades uppsatserna utifrån kodningsschemats fyra kodningsenheter eller företeelser nämligen uppsatsernas perspektiv, analysmaterial, teori och metod. Detta skedde genom läsning av avsnitten Inledning, Bakgrund, Problemformulering och Syfte samt för att få fram information om analysmaterial avsnitten för avgränsning och urval av material. I de fall då inte svaren på kodningsschemats frågor gick att besvara efter denna genomläsning lästes även andra delar av uppsatserna. Det framkom under kodningen att många av uppsatserna använder sig av mer än en teori. Istället för att välja ut en huvudteori ur uppsatserna och låta de olika variabelerna representeras av en siffra eller liknande har istället alla teorier noterats och resultatet kommer att presenteras med ord istället för med siffror (kvalitativt). Detta bl.a. för att det faktum att flera teorier vanligen används också säger något om uppsatserna. Det samma gäller för kodningsenheten metod. Diagram kommer dock att presentera delar resultatet av kodningsenheterna analysmaterial samt perspektiv.

4.2.6 Fördelar och nackdelar med manuell kodning

Vid en manuellt kodad innehållsanalys är det svårt att ändra strategi under arbetsprocessen. När ett kodningsschema utarbetats och analysen påbörjats innebär det en stor ansträngning att börja om från början. Detta är ett mindre problem vid kodning genomförd med hjälp av en dator då bearbetningen av materialet går mycket fortare.¹¹⁰ För min del innebar det att uppsatserna fick tittas igenom flera gånger innan jag bestämde mig för vad som var intressant i sammanhanget och då jag från början hade tänkt använda en helt annan metod samt teori innebar detta en hel del läsande. Om uppsatsarbetet skulle börja om från början idag hade jag nog för tydlighetens skull dessutom separerat kodningsgruppen teori i teori och teoretiker

En innehållsanalys göra det svårt att få svar på frågor av ”varför- karaktär”. Det går alltså bra att med innehållsansalysens hjälp upptäcka ett fenomen och bevisa att det är på ett visst sätt men inte varför det är så. Den här uppsatsen visar ju t.ex. hur litteratursociologi ser ut i magisteruppsatser skrivna inom BOI, men den kommer inte att kunna svara på varför litteratursociologiska uppsatser skrivna inom BOI ser ut på ett visst sätt. Innehållsanalys kritiserar ibland för att vara ateoretiska då mätningarna anses som viktigast och det som är teoretiskt intressant får en underordnad betydelse. Innehållsanalysen går dock utmärkt att

¹⁰⁸ Bryman 2001, s. 198-202.

¹⁰⁹ Bryman 2001, s. 202.

¹¹⁰ Bergström & Boréus (red.) 2005, s. 83.

knyta till teorier och idéer av olika slag även om dessa inte alltid betonas.¹¹¹ I den här uppsatsen tolkas ju resultatet delvis genom generella teorier om discipliners utveckling (se kapitlet för teori).

Det är enligt Bryman inte möjligt att skapa ett kodningsschema helt fritt från tolkningsmöjligheter, då exempelvis kodarna är flera kan detta påverka utgången av kodningen. Vid kodning av latent innehåll ökar risken för felaktiga eller missvisande slutsatser då denna bedömning kan påverkas av förväntningar och kulturell bakgrund etc.¹¹²

4.2.7 Förklaring av Kodningsschemat

Så här ser kodningsschemat ut i förkortat och ej ifyllt format:

	Perspektiv	Analysmaterial	Teori	Metod
1				
...				
30				

Kodningsschemat i sin helhet återfinns i Bilaga 1.

De fyra olika kodningsenheterna har definierats som följande:

Perspektiv

Perspektiv innebär i det här fallet Johan Svedjedals tredelade indelning av litteratursociologins forskningsområde i samhället i litteraturen, litteraturen i samhället och litteratursamhället.

1. *Samhället i litteraturen:* fokuserar bilden av samhället i skönlitteraturen (speglingsteorin), hur litteraturen avbildar verkligheten, omskapar eller omtolkar den yttre verkligheten och på så sätt skapar en bild av ett samhälle. Analysen görs ofta med klass, genus och etnicitet som utgångspunkt.
2. *Litteraturen i samhället:* Skönlitteraturen som opinionsbildare, idéförmedlare och dess politiska tyngd. Speciellt intressanta är litterära kampanjer i sociala frågor och huruvida dessa fått genomslag bland allmänheten och beslutsfattarna. Berättartekniska analyser som studerar hur författarna gör att engagera och övertyga är ett vanligt fokusområde.
3. *Litteratursamhället:* Studiet av skönlitteraturens yttre villkor såsom bokmarknad, författaren (ex. författarförsörjning författarfunktioner), förlags - och bibliotekshistoria etc. Litteratursociologin har på det här området speciellt en hel del gemensamt med ämnet bokhistoria men när bokhistorien kan se studier om litteratursamhället som ett självändamål så använder litteratursociologin denna kunskap för att besvara mer generella frågor om litteraturen och samhället

¹¹¹ Bryman 2001, s. 203-205.

¹¹² Bryman 2001, s. 203.

I nästan samtliga uppsatser har uppsatsförfattaren själv hänfört sin uppsats till en av Svedjedals ovanstående perspektiv och i de få uppsatser när detta inte varit fallet har en trolig inplacering av uppsatsen gjorts. Dessvärre framgår det inte i Bilaga 1 vilka av uppsatserna som inte klassat sig själva och det borde det naturligtvis ha gjorts. Jag hoppas att min bedömning är såpass rimlig att den skulle se likadan ut om någon annan gjorde den och att detta därför inte påverkar generaliserbarheten i allt för hög grad.

Analysmaterial

Inom litteratursociologin studeras inte endast böcker utan även ex. broschyrer, skillingtryck, skolböcker, psalmböcker, tidningar, bloggar samt muntlig framställning.¹¹³ Kodningsenheten analysmaterial innebär alltså att identifiera vilken typ av empiriskt material som använts i de utvalda magisteruppsatserna.

Under den här rubriken har också analysmaterialets utgivningsår nedtecknats men detta är ingen egen analysenhet.

Teori/Teoretiker

Teorier är enligt Nationalencyklopedin [...] *en grupp antaganden eller påståenden som förklarar företeelser av något slag och systematiserar vår kunskap om dem.*¹¹⁴

En aktivitet sägs vidare vara teoretisk om den grundar sig i en teori och därmed inte bara konstaterar fakta utan även förklarar dessa fakta och ibland också ger en prognos för nya.

Teori och lära är två begrepp som ofta används parallellt för att ge uttryck för en vetenskapligt etablerad helhet ex. Darwins evolutionsteori/utvecklingslära.¹¹⁵

Mikael Stigendal ger i sin bok *Den gode socialvetenskaparen* begreppet teori en än vidare definition och skriver att

”[i]nte bara vetenskapare har teorier. Det har vi alla. T ex om barnuppfostran. Eller om fotboll. Kanske om musik. Så snart grundligt genomtänkta tankar formuleras till en samling antaganden eller påståenden kan det kallas teori. Den vetenskapliga teorin utmärker sig i flera avseenden. Dess beståndsdelar måste vara väl definierade. Det måste stå helt klart vad alla termer och begrepp betyder. Det räcker inte heller med en löst hållen samling. Beståndsdelarna måste hänga ihop till en helhet. Det är denna helhet som kallas teori. Den måste dessutom peka ut en verklighet, direkt eller indirekt, och vara användbar. För att en teori skall kunna kallas vetenskaplig måste den vara både teoretisk, empirisk och pragmatiskt giltig.”¹¹⁶

I de analyserade uppsatserna uppträder dessutom ordet idé emellanåt som synonymt till teori.

¹¹³ Svedjedal, Johan 1996. *Tidskrift för litteraturvetenskap*. vol. 3 no. 4, s. 14f.

¹¹⁴ *Nationalencyklopedin*. <http://www.ne.se/lang/teori>. [2009-06-02].

¹¹⁵ *Nationalencyklopedin*. <http://www.ne.se/lang/teori>. [2009-06-02].

¹¹⁶ Stigendal, Mikael, 2002. *Den gode socialvetenskaparen*, s. 112.

Teoretiker är en person som ägnar sig åt teorier, ibland är en teorigrupp (ex genusteorier) förknippad med flera teoretiker, ibland med endast en.

Eftersom de analyserade dokumenten är magisteruppsatser framgår det oftast klart och tydligt vilka teorier uppsatsförfattarna avsett att använda sig av i sina undersökningar. Det är vanligt att mer än en teori eller teoretiker används i uppsatserna och samtliga teorier och teoretiker som benämns mer än perifert i ex. kapitlet för tidigare forskning har registrerats i kodningsschemat.

Metod

Enligt Nordstedts ordbok betyder metod: ordning, system [planmässigt] förfaringsätt.

Vid analysen av uppsatserna är det identifikation av forskningsmetoder som är intressant.

Enligt Bryman delas samhällsvetenskapliga forskningsmetoder ofta upp i kvalitativa eller kvantitativa sådana. Exempel på kvantitativa metoder är strukturerade intervjuer, enkäter och innehållsanalys (i de fall då något räknas i texter) och exempel på kvalitativa metoder är etnografisk och deltagande observation, kvalitativa intervjuer och textanalys (när inte något räknas i texten, eller så räknas det men analysen är mer komplicerad).¹¹⁷

I de analyserade uppsatserna visade sig textanalys eller innehållsanalys vara en återkommande metod. I *Textens mening och makt, metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys* görs en uppdelning av textanalys eller innehållsanalys i något som skulle kunna benämnas vara sju undergrupper.

1. Text- och diskursanalys
2. Innehållsanalys
3. Argumentationsanalys
4. Idé- och ideologianalys
5. Begreppshistoria
6. Narrativanalys
7. Lingvistisk textanalys

Vid kodningen tas hänsyn till vilken typ av text- eller innehållsanalys som används, även om det hade varit möjligt att endast benämna alla typer av innehållsanalys som just bara varande innehållsanalys.

4.3 De analyserade argumenten

För att få reda på vad uppsatsförfattarna själva anser om BOI- kontexten i sina litteratursociologiska magisteruppsatser har argument, som författarna angett, rörande BOI-relevans, profession-/yrkesrelevans och samhällsrelevans letats upp och antecknats (se bilaga 2). Endast argument från 22 av de sammanlagt 30 uppsatserna har använts. Detta eftersom analysen först var tänkt att genomföras på ett något annorlunda sätt och med en annan teori.

¹¹⁷ Bryman 2001, s. 249 ff.

BOI- kontext betyder i det här fallet att uppsatsämnet måste hålla sig inom det biblioteks- och informationsvetenskapliga ämnesfältet vilket påpekas i den handbok som magister- och kandidatuppsatsförfattare vid Bibliotekshögskolan i Borås rekommenderas att ta del av.¹¹⁸

Först lästes kapitlet för BOI relevans igenom. I de uppsatser där detta kapitel inte fanns representerat lästes istället avsnitten Inledning, Bakgrund, Problemformulering och Syfte.

Argument som talar om att uppsatsen har en nära anknytning till BOI eftersom den är skriven inom det litteratursociologiska ämnesfältet och är en del av kursutbudet under utbildningen har inte tagits med då dessa egentligen inte säger särskilt mycket om uppsatsens BOI-relevans.

Argumenten har, som tidigare nämnts, sorterats in i tre kategorier:

1. Allmän samhällsrelevans
2. Yrkes- eller professionsrelevans
3. Relevans för forskningsfältet BOI.

Dessa kategorier har skapats utifrån uppsatserna och deras innehåll, alltså genom så kallad induktion. Författarna skriver inte alltid huruvida deras argument är av samhällsrelevans, professions- eller yrkesrelevans. Sistnämnda kategori omtalas exempelvis ofta i termer av företeelser som är av vikt för det framtida arbetet som bibliotekarie. Ett tolkande perspektiv, kvalitativ textanalys, har alltså antagits under uppsökandet och identifieringen av argument.

Kategoriernas innebörd är följande:

1. Allmän samhällsrelevans

Innebär sådant som uppsatsförfattaren menar att uppsatsens innehåll generellt kan tillföra samhället i stort. Samhälle är enligt NE.se "[...] benämning på en grupp individer förenade av ett nätverk av sociala relationer med viss varaktighet och kontinuitet över tid. Till övriga kännetecken hör att individerna har en gemensam kultur och tradition, att samhället överlever sina invånare, att det till största delen reproducerar sig självt och att det är territoriellt avgränsat."¹¹⁹

Ovanstående är också vad samhälle innebär i den här uppsatsen. Som exempel kan nämnas att en uppsatsförfattare som valt ett genusteoretiskt perspektiv menar att uppsatsens allmänna samhällsrelevans är att den skall peka ut genusstrukturer och på så sätt bidra till att dessa på sikt förändras.

2. Yrkes- eller professionsrelevans

Under denna rubrik återfinns alla argument som anknyter till uppsatsens relevans för de som arbetar inom den biblioteks- och informationsvetenskapliga sektorn på ett eller annat sätt.

Uppsatsförfattaren kanske vill bidra med kunskap om bemötande av olika användargrupper eller om urval och inköpsfrågor.

3. Relevans för forskningsfältet BOI.

¹¹⁸ Edström, Göte 2007. Handbok för kandidat och magisteruppsatsförfattare vid biblioteks- och informationsvetenskap/ Bibliotekshögskolan, s. 5.

¹¹⁹ *Nationalencyklopedin*. <http://www.ne.se/lang/samhälle>. [2009-06-25].

Forskning är en ”[...] process som genom systematiskt arbete kan frambringa nya kunskaper och ökat vetande.”¹²⁰ Forskningsfält är ett område inom vilket en speciell typ av forskning bedrivs, exempelvis BOI- forskning. Här tas argument som t.ex. rör den biblioteks- och informationsvetenskapliga ämnesutvecklingen upp och hit hör också argument om teoriutveckling och ämnesdefinition.

Det har inte alltid varit självklart att ett argument hör till just en av de tre grupperna och återigen bör nämnas att en viss tolkning, om än en väl övervägd sådan, har gjorts vid inplaceringen av varje enskilt argument.

Som ett förtydligande bör här nämnas att argumenten inte har någon annan koppling till kodningsschemat än att de är tagna ur samma uppsatser. De är en fristående andra del av det analyserade materialet i den här uppsatsen och det primära syftet är inte att jämföra eller sammanföra argumenten med teori eller metodval i uppsatserna.

För att underlätta analysen och göra det hela mer överskådligt har argumenten benämnts med siffrorna 1:1-1:22 under rubriken allmän samhällsrelevans, med siffrorna 2:1-2:20 under rubriken yrkes-/eller professionsrelevans och slutligen med siffrorna 3:1-3:9 under kapitlet relevans för forskningsfältet BOI, se bilaga 2.

¹²⁰ *Nationalencyklopedin*. <http://www.ne.se/lang/forskning> . [2009-06-25].

5. Analys och diskussion

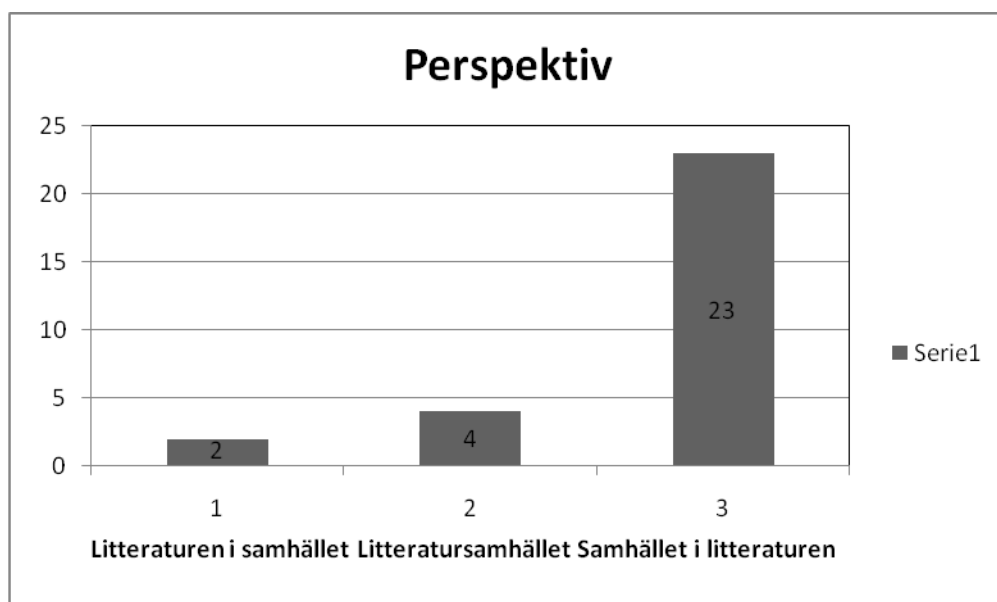
I analysen kommer fokus att ligga på företeelser som är vanliga respektive ovanliga i de analyserade texterna för att på så sätt kunna besvara de frågor som ställdes i början av föreliggande uppsats.

Nedan redogörs för de perspektiv, analysmaterial, teorier och metoder som använts i litteratursociologiska magisteruppsatser skrivna vid Högskolan i Borås år 2005-2008.

5.1 Perspektiv, analysmaterial, teori och metod

Perspektiv

Diagram 1.

Diagrammet ovan, diagram 1, illustrerar hur många av uppsatsförfattarna som valt att skriva om respektive litteratursociologiskt perspektiv, i kodningsschemat representerat av rubriken perspektiv. Som synes har en övervägande del valt att skriva om samhället i litteraturen.

En av de analyserade uppsatserna saknas i diagrammet då denna antog både perspektivet samhället i litteraturen och litteraturen i samhället, istället för att placera uppsatsen i en egen kategori eller placera samma uppsats i två diagramstaplar har den istället tagits bort.

Kodningsschemat och diagrammet visar att det populäraste perspektivet i litteratursociologiska uppsatser skrivna inom BOI mellan 2005-2008 är det som Furuland benämner samhället i litteraturen. 23 av 30, den uppsats som antog både perspektivet samhället i litteraturen och litteraturen i samhället är ej medräknad, analyserade uppsatser antog detta perspektiv.

Samhället i litteraturen fokuserar bilden av samhället i skönlitteraturen, speglingsteorin, hur litteraturen avbildar verkligheten, omskapar eller omtolkar den yttre verkligheten och på så sätt skapar en bild av ett samhälle.¹²¹

Kristin Johannesson påvisar i sin magisteruppsats, *Disciplinen vi delar, en innehållsanalys av magisteruppsatser vid Bibliotekshögskolan i Borås* från år 2006, att andelen uppsatser, skrivna inom kollegium 1, som behandlar litteratursamhället, alltså sådant som bokhistoria och bibliotekshistoria, är förvånansvärt lågt.¹²² Av de 30 analyserade magisteruppsatserna som publicerats 2005-2008 och som nyckelordsmärkts med litteratursociologi antar endast 4 perspektivet litteratursamhället vilket bekräftar det Johannesson uppmärksammat.

Då, som Johannesson också påpekar, kurserna i bok- och bibliotekshistoria upptar mycket större plats av utbildningen i BOI vid Högskolan i Borås än kursen i litteratursociologi så är detta resultat anmärkningsvärt. Det går att spekulera i huruvida detta möjligen skulle kunna gå att relatera till BOI- studenternas tidigare studier i litteraturvetenskap, som nämns av flera författare i magisteruppsatsernas kapitel för inledning och bakgrund.

Perspektivet litteratursamhället har en tydligare anknytning till BOI än de båda andra då sådant som Bibliotek, bibliotekets bokbestånd och nyttjande av biblioteken förr och idag torde ligga nära till hands vid val av uppsatsämne.

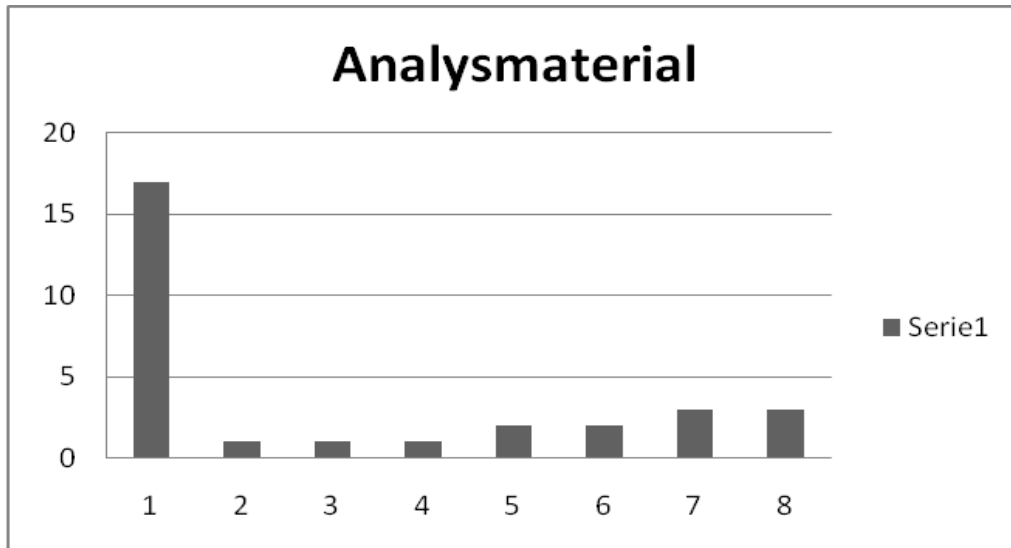
Endast två uppsatsförfattare, minus den uppsats som antar både perspektivet samhället i litteraturen och litteraturen i samhället, har valt att skriva om litteraturen i samhället, som behandlar sådant som skönlitteraturen som opinionsbildare, idéförmedlare och dess politiska tyngd. För en person som skall jobba med förmedling av litteratur och information av olika slag borde inte heller detta perspektiv kännas alltför avlägset.

¹²¹ Svedjedal, Johan 1996. *Tidskrift för litteraturvetenskap*, vol. 3, no. 4, s. 7ff.

¹²² Johannesson, Kristin 2006. Magisteruppsats: *Disciplinen vi delar, En innehållsanalys av magisteruppsatser vid Bibliotekshögskolan i Borås*. s. 46.

5.1.2 Analysmaterial

Diagram 2.

1. Skönlitteratur (hit räknas även ungdomslitteratur)
2. Intervju
3. Facklitteratur
4. Autobiografi
5. Tidningsartiklar
6. Olika typer av texter (historiska källor)
7. Barnböcker
8. Bilderböcker

Diagram 2, ovan, visar vilken typ av empiriskt material eller analysmaterial som uppsatsförfattarna nyttjat. Till synes har en övervägande del använt sig av skönlitterär litteratur.

Skönlitteratur används som empiriskt material i 17 av 30 uppsatser, varav 6 är ungdomsromaner. Valet av skönlitterär genre är spritt över genrerna. Som exempel har två valt att skriva om arbetarförfattares verk medan andra valt deckare, chichit eller fantasy och så vidare.

Furuland ville, när han skapade de så kallade uppsaliensiska modellen inte att litteratursociologin endast skulle syssla med systemet, alltså bokhandel, författarförsörjning med mera, utan även texten skulle finnas med¹²³. Detta är tydligen något som uppsatsförfattarna tagit fasta på eftersom alla uppsatserna på något sätt handlar om just text.

¹²³ Svedjedal, Johan 1996. *Tidskrift för litteraturvetenskap*, Volym: 3 nr. 4. s. 144.

Furuland är vidare specialiserad på just arbetarlitteratur och arbetarförfattare. Eftersom han, tillsammans med Svedjedal, skrivit ett av de mest omfattande litteratursociologiska översiktsverken, *Litteratursociologi, Texter om litteratur och samhälle*, vilket också används i undervisningen vid Högskolan i Borås, kan man ju tycka att det kanske är förhållandevis få som valt detta ämnesområde, endast 2 st.

Man började enligt Furuland¹²⁴ studera barnlitteratur och populärlitteratur inom litteratursociologin redan på 70-talet så detta kan inte sägas vara en innovation inom BOI även om inte mindre än 6 uppsatsförfattare ägnar sig åt barn- och bilderböcker.

Vidare är endast en uppsats baserad på kvalitativa intervjuer, denna är också ensam om att behandla ämnet muntlig kultur.

En uppsats utgår från facklitteratur.

Två uppsatser har nyttjat tidningsartiklar.

Två uppsatser, båda historiskt inriktade, har använt blandade källor.

Svedjedal skriver i *Tidskrift för litteraturvetenskap* att litteratursociologen inte sällan väljer sitt studieobjekt utifrån dess representation eller mening för bredare mottagargrupper och bryr sig mindre om den mening, exempelvis, estetiskt värde som kan sägas vara inbyggd i själva texten. Litteraturens tillämpning och förändringar av värderingar är istället det litterära ”värde” som tillskrivs betydelse.¹²⁵

Detta återspeglas i de analyserade uppsatserna då exempelvis två uppsatsförfattare valt att skriva om Fantasy, varav den ena ungdomsfantasy, två skriver om genren chicklit och ytterligare två har valt deckare. Vidare behandlar 6 av uppsatserna barn- och bilderböcker, 3 bilderböcker 3 barnlitteratur och en fokuserar autobiografier, som sådan räknas exempelvis Lisa Marklunds *Gömda* (1995).

Åtminstone genrena deckare samt chicklit kan sägas vara populärlitteratur Jag inser att det kan vara problematiskt att omnämna en hel genre som varande populärlitteratur, beroende på vilka värderingar man lägger i detta begrepp. Naturligtvis finns det undantag, alla deckare är exempelvis inte populärlitteratur, men låt oss här nöja med att konstatera att de böcker som analyserats av uppsatsförfattarna generellt sålt eller sålde bra samt läses av många människor.¹²⁶

20 av de 30 analyserade uppsatsernas analysmaterial publicerat helt eller delvis under 2000-talet vilket ger ett nutida perspektiv på litteratur.

¹²⁴ Furuland, Lars 1996. *Tidskrift för litteratursociologi*, Volym: 3 nr. 4 s. 129f.

¹²⁵ Svedjedal, Johan 1996. *Tidskrift för litteraturvetenskap* Volym: 3 nr. 4. s. 14f.

¹²⁶ För den som vill veta mer om populärlitteratur se exempelvis: Öhman, Anders (2002), *Populärlitteratur, De populära genrens estetik och historia*.

5.1.3 Teori

Generellt kan sägas att det är populärt att använda sig av teorier eller teoretiker som liknar eller befruktar varandra i en och samma uppsats. Inte mindre än 24 av de 30 analyserade uppsatserna använder sig av fler än en teoretiker och/eller teorier.

De flesta uppsatsförfattarna hänvisar till mellan två och tre teoretiker eller teorier. Tre av uppsatserna nämner 5-6 olika teoretiker och/eller teorier. En av dem som använt sig av flest teorier och teoretiker, nr. 25 i kodningsschemat, bilaga 1, räknar upp följande: Bok(historia), Lars Furulands modell av den litterära processen, Habermas offentlighetsteori, Genusteoretiskt perspektiv, Mary Wollstonecraft, Yvonne Hirdman, Anna Nordenstam, och Victoria Höög.

Inom perspektivet Samhället i litteraturen görs analysen enligt Svedjedal ofta med klass, genus eller etnicitet som utgångspunkt och populärt bland de analyserade magisteruppsatserna är just att anta ett genusteoretiskt perspektiv. 13 av de 30 uppsatsförfattarna har anlagt ett sådant teoretiskt perspektiv av något slag på sitt uppsatsskrivande. Den mest använda teoretikern är Yvonne Hirdman (7 uppsatser), som är mest känd för att ha myntat begreppet genussystem som betecknar sociala strukturer rörande kön. Utmärkande för genussystemet är strukturell isärhållning och segregering av män och kvinnor både som individer och i samhället i stort. Det är också detta genussystem som författarna valt att ta fast på i sina uppsatser.

Två av de 13 uppsatsförfattare som nyttjat genusteori har gjort detta ur ett så att säga manligt perspektiv och använt sig av Connells teorier om hegemonisk maskulinitet samt Thomas Johanssons ”mansforskning”. Det går ju att se en problematik i det så kallade genussystemet och mannens normering i samhället som berör även män även om detta generellt tycks mindre vanligt i många sammanhang, så även i detta.

Svedjedal menar att litteratursociologin ofta försöker identifiera större kategorier och strävar efter att få fram större mönster vad gäller likheter i beteende, idéer litterära strukturer osv. och att detta kan göras exempelvis genom användandet av genusteorier.¹²⁷ Att vid litteratursociologiska studier använda sig av genusteorier av olika slag är alltså inte något nytt. Wendy Griswold, Associate Professor i sociologi vid universitetet i Chicago med särskild inriktning mot kulturanalys och litteratursociologi, beskrev redan för 15 år sedan genusteori som aktuell och användbar för litteratursociologin.¹²⁸

Sex av författarna har använt Pierre Bourdieus idéer om litterära fält som teoretisk bas i sina uppsatser. Denna teori är enligt Svedjedal en teorispecifik litteratursociologisk analysmodell.¹²⁹

I tre av uppsatserna har författarna använt sig av Maria Nikolajevas barnboksteorier vilket torde ligga nära till hands vid analys av barnböcker som ju i allmänhet anses vara förenligt med litteratursociologiska studier nämligen som en form av synliggörande av bortglömda genrer.

¹²⁷ Svedjedal, Johan 1996. *Tidskrift för litteraturvetenskap*, vol. 3, no. 4, s. 14f.

¹²⁸ Furuland & Svedjedal 1997, s. 54ff.

¹²⁹ Svedjedal, Johan 1996. *Tidskrift för litteraturvetenskap*, vol. 3 no. 4, s. 6.

Fem av uppsatserna har nyttjat Anthony Giddens teorier om senmodernitet som bland annat handlar om traditionernas reducerade betydelse för våra handlingar och val vilket har lett till en expanderande medvetenhet om den individuella och kollektiva identitetens sammansättning och villkor. Globaliseringen skapar nya uttryck för frihet men bidrar också till existentiell ångest och ökad osäkerhet. Giddens omnämns inte som en litteratursociologisk teoretiker i den lästa litteraturen men är professor i sociologi och för litteratursociologin ligger det, i egenskap av tvärvetenskapligt ämne, nära till hands att använda sig av teorier och metoder från exempelvis sociologin. Giddens teorier har ett ganska brett appliceringsområde då de relaterar till vad han kallar det "senmodern" eller "posttraditionell" samhälle vi lever i idag. Han återfinns inte i den, för föreliggande uppsats, genomlästa litteratur som behandlar litteratursociologin som forskningsämne men han figurerade, åtminstone under ht 2008, i kurslitteraturlistorna för BOI- utbildningen på Högskolan i Borås. Möjligen kan nyttjandet av Giddens teorier i de analyserade litteratursociologiska magisteruppsatserna ses som en BOI-innovation.

5.1.4 Metod

Vad gäller metoden så är textanalys eller innehållsanalys den allmänt förhärskande. Samtliga uppsatser, bortsett från en som använt sig av kvalitativa intervjuer, nr. 7 kodningsschemat, har nyttjat någon form av textanalys.

15 av uppsatsförfattarna uppger att de använt sig av textanalys och/eller kvalitativ textanalys.

Därefter är idéanalysen vanligast förekommande, 11 av uppsatsförfattarna har använt sig av idéanalys som metod. Idéanalys innebär att "[en] idé kan betraktas som en tankekonstruktion som till skillnad från de flyktigare intrycken eller attityderna utmärks av en viss kontinuitet"¹³⁰. Begreppet idé är dock brett och kan också omfatta olika normativa företeelser eller åsikter etc. Idéanalysen kan t.ex. användas för att identifiera strukturer vad gäller klass, etnicitet eller kön vilket ju är av intresse för litteratursociologin i stort.¹³¹

Endast två uppsatser har använt diskursanalys som metod och de två resterande har använt sig av en egen modifierad version av en Shlomit Rimmon-Kenans tematiska metod, används också inom litteraturvetenskapen, respektive queerläsning i kombination med feministisk innehållsanalytisk läsning.

Att textanalys är den mest nyttjade metoden kan inte anses särskilt underligt då uppsatsernas empiriska material är text av olika slag.

Fyra av de genusteoretiska uppsatserna använder sig av idéanalys men även fyra av de författare som använt sig av Giddens teorier har använt sig av denna metod.

De två uppsatser som använt sig av teoretiker som Marx och Weber har brukat idéanalys och det samma gäller för två av uppsatserna som använt Pierre Bourdieu som ju också han uppmärksammar begreppet klass – med termen *habitus* menar han att de olika

¹³⁰ Bergström & Boréus (red.) 2005, s. 149 ff.

¹³¹ Svedjedal, Johan 1996. *Tidskrift för litteraturvetenskap*, vol. 3, no. 4, s. 14f.

samhällsklasserna skapar sina egna teckensystem och genom avkodning av dessa kan de identifieras och skiljas från varandra.

Generellt kan sägas om de fyra analysenheterna perspektiv, analysmaterial, teori och metod att de inte direkt visar upp några innovationer eller en egen BOI- form av litteratursociologi även om bruket av Giddens teorier känns som något av en nyhet. De har dock, som redovisas tidigare i analysen, en del saker gemensamt. Detta behöver inte betyda att det litteratursociologiska ämnet inte har något att tillföra BOI för uppenbarligen går det utmärkt att applicera i olika BOI- sammanhang.

5.1.5 Diskussion av resultatet i relation till de i föreliggande uppsats nyttjade teorierna

Resultatet kommer nedan att diskuteras i relation till den för uppsatsen valda teorin och teoretikerna.

Richard Whitley anser att produktionen och upptäckten av ny kunskap beror på existensen och strukturen av tidigare kunskap och förväntningar. Ju mer välorganiserad, generellt accepterad och exakt den tidigare kunskapsbasen är ju tydligare kommer resultatet av ny forskning att framstå. Kontentan är att det underlättar för produktionen av ny kunskap om det finns en gemensam kunskapsbas som är organiserad.

Inom litteratursociologin, så som den praktiseras inom BOI, tycks det gå att urskilja vissa gemensamma nämnare vad gäller val av både perspektiv, analysmaterial, teori och metod. Trots att det inte direkt går att urskilja något som särskiljer BOI litteratursociologi från annan litteratursociologi i dessa magisteruppsatser så känns det ändå som om de drar litet åt samma håll. Även om BOI ämnet, se exempelvis Åström, Höglund m.fl.¹³² visar upp ett ganska spretigt yttre och en hög grad av det Whitley kallar för ”task uncertainty”¹³³ så tycks ju åtminstone inte variationen vad gäller arbetssätt (metoder), problemdefinitioner och teoretiska mål vara ett stort problem för just den litteratursociologiska delen av BOI.

Åström påpekar att det finns en rad olika ämnen som intresserar sig för samma typ av forskningsfrågor som BOI. Organisering och återvinning av information studeras av datavetenskapen och kunskapsorganisation är av intresse för psykologin osv.¹³⁴ Kanske kan det vara detta som påverkade den där examinatoren som inte tyckte att den där litteratursociologiska magisteruppsatsen, som nämns under kapitlet Inledning i föreliggande uppsats, hade tillräckligt hög ämnesanknytning. Det är ju inte så roligt för BOI att inte kunna visa upp en enad front gällande innehåll och avgränsningar. Dessvärre har inte heller litteratursociologin någon fast struktur att erbjuda BOI än så länge då den enligt Furuland & Svedjedal inte är en forskningsmetod utan en paraplybeteckning för en intresseinriktning som nyttjar olika teorier och metoder beroende av situation och sammanhang¹³⁵. Detta skulle ju å andra sidan kunna ses som en anledning för BOI att ta litteratursociologin under sina vingar. Den går ju uppenbarligen, eftersom det görs i de analyserade magisteruppsatserna, att anpassa till BOI- förhållanden.

¹³² Åström 2006, s. 8-9. Och Höglund Höglund, Lars 1995. s. 43f.

¹³³ Whitley 2000 s. 119f.

¹³⁴ Åström 2006, s. 38.

¹³⁵ Furuland & Svedjedal (red.) 1997, s. 19.

Det går att se litteratursociologin som ett paradig. Främst kanske i förhållande till litteraturvetenskapen men kanske även inom BOI. Nya paradig uppstår under vetenskapliga kriser där forskning som relaterar till äldre paradig, men är avvikande och har växt i omfattning och utgör en oacceptabel kvantitet.¹³⁶ Detta verkar gälla för litteratursociologin som ju växt fram ut litteraturvetenskapen då denna inte i tillräckligt hög grad tagit ställning till utomlitterära faktorer som påverkan, som samhället, på texten. Inom BOI sätter litteratursociologin fokus på litteraturen. Som enligt min åsikt slarvats bort inom BOI-utbildningen.

Whitley menar att förändringar i forskarsamhället går att härleda till generella förändringar i samhällssystemet och exemplifierar detta med att militärt inriktad forskning fick mindre pengar efter krigets slut. Han fokuserar främst konkurrens mellan olika typer av forskningsfält.¹³⁷ En förändring i forskarsamhället, som också går att se ur ett samhällsperspektiv, och som påverkat BOI i hög grad är naturligtvis framväxten av IT. När datoranvändandet ökade förändrades synen på och förutsättningarna för informationsåtervinning och dokumenthantering. Dessutom uppstod forskningsfält med BOI-liknande inriktning såsom datavetenskap, som studerar återvinning av information, vilket troligen har försvårat för BOI vad gäller ämnesavgränsningen gentemot andra forskningsområden.¹³⁸ Att litteratursociologin har så starka band till litteraturvetenskapen kan eventuellt göra det mer problematiskt för BOI- utbildningar att inkludera ämnet. För ingen vill väl att BOI- utbildning skall blandas ihop med utbildningar i litteraturvetenskap. BOI är ett eget och fristående akademiskt ämne som kämpar för att det skall så förbli.

Under min studietid på BHS uppfattade jag något av en, om inte explicit, så åtminstone latent konkurrenssituation mellan de olika inriktningarna som då fanns att välja bland. Höglund identifierade 1994 en pågående debatt mellan olika representanter för BOI. Där de som har teknisk-/naturvetenskaplig bakgrund, de som har samhällsvetenskaplig bakgrund samt de som antar ett humanistiskt perspektiv inte riktigt drar jämt.¹³⁹

Eftersom informationsvetenskapen är den del av BOI som växt sig allt starkare med åren så kanske litteratursociologin har fått funktionen av som slags humanistisk protest där litteratur betonas snarare än teknik. Detta är något som jag tycker återspeglas i de analyserade uppsatserna och bland argumenten som och tas upp och analyseras nedan.

5.2 Argumenten

Här presenteras och diskuteras de argument för litteratursociologi inom BOI som återfunnits i de analyserade uppsatserna.

¹³⁶ Åström, 2006. s. 25ff.

¹³⁷ Whitley 2000, s. xiii. (sidnumreringen i "preface" kapitlet är markerad med romerska siffror)

¹³⁸ Åström 2006, s. 38.

¹³⁹ Höglund, Lars 1995. *Biblioteken, kulturen och den sociala intelligensen, aktuell forskning inom biblioteks- och informationsvetenskap*, s. 43f.

5.2.1 Allmän Samhällsrelevans (22 argument)

Uppsatsförfattarna menar att litteratursociologin inom BOI bidrar med kunskap om eller kan tillföra något inom följande områden:

Hur författarens kön, genusstrukturer, påverkar hur litteratur värderas och värderats, i vilken grad den spridits och varför samhället ser ut som det gör i fråga om manligt kvinnligt. Argument 1:1, 1:2 och 1:13 (3 argument)

Det anses viktigt att känna till att skönlitteraturen kan vara en hjälp vid identitetsskapande, kanske främst för ungdomar men även för vuxna. Argument 1:3, 1:4, 1:15 (3 argument).

Kunskap om omvärlden och om hur andra människor lever, förmedlande av kulturella bilder genom skönlitteratur såsom frågor om etnicitet. Argument 1:5, 1:8, 1:9, 1:12, 1:16, 1:17, 1:20 och 1:22 (8 argument).

Litteraturens betydelse i form av kulturarv. Argument 1:6 och 1:21 (2 argument).

Synliggörande av bortglömda eller negligerade litterära genrer. Argument 1:10, 1:18

Problematisering av så kallad populärlitteratur, sådan litteratur som når många läsare, och ungdomslitteratur som en genre som bidrar till att producera och reproducera samhälleliga normer. Argument 1:7, 1:11, 1:14

Argument 1:19 är det enda argument som rör sexualitet och uppsatsförfattaren menar att litteratursociologin inom BOI bör verka för att lyfta fram och granska den heteronormativa diskursen.

Övervägande flest uppsatsförfattare anger argument för att litteratursociologin är av vikt för BOI- utbildningen eftersom dokument i form av böcker, skönlitteratur, påverkar människor och samhället då de fungerar som stöd vid identitetsskapande och som informationskälla i generella frågor som rör omvärlden. Böckerna påverkar också, menar magisteruppsatsförfattarna, på så sätt att de kan producera eller reproducera samhälleliga normer exempelvis genussystem och detta bör uppmärksammas på olika nivåer i samhället.

Uppsatsförfattarna tar också upp synliggörandet av bortglömda litterära genrer och problematisering av så kallad populärlitteratur som två för litteratursociologin viktiga funktioner. Detta gäller generellt för litteratursociologin som redan från början ägnade sig åt sådana litterära genrer som litteraturvetenskapen bortsåg ifrån.¹⁴⁰ Argument 1:10 och 1:18 samt 1:7, 1:11 och 1:14.

Intressant är att så många uppsatsförfattare tar upp just litteraturens funktion som idéförmedlare men att bara två uppsatser antar perspektivet litteraturen i samhället som ju handlar om just litteraturen som samhällspåverkande faktor.¹⁴¹

¹⁴⁰ Furuland, Lars 1996. *Tidskrift för litteraturvetenskap*, vol. 3 no. 4, s. 129f.

¹⁴¹ Svedjedal, Johan 1996. *Tidskrift för litteraturvetenskap*, vol. 3 no. 4, s.7ff.

5.2.2 Yrkes- eller professionsrelevans (20 argument)

Här presenteras och diskuteras de argument som handlar om litteratursociologins betydelse för den framtida yrkesrollen. Alltså den man förväntas att få efter sin avslutade utbildning i BOI.

I flertalet argument fokuseras vikten av att som bibliotekarie vara bekant med eller känna till innehållet i den litteratur som förmedlas till användare, så kallad beståndskännedom. Det anges dock litet olika anledningar till varför detta är viktigt Argument 2:2, 2:3, 2:11 och 13:2 handlar om att det är viktigt att som förmedlare av information och kultur känna till sitt bestånd och dess innehåll då förmedling endast genom klassificering implicerar en förenklad syn på information. Då biblioteket har en demokratisk uppgift är det dessutom viktigt att litteraturen ger en mångfacetterad bild av samhället och därför bör bibliotekarien känna till böckernas innehåll. Dessutom uppges det att det borde vara en självklarhet att som litteraturförmedlare intressera sig för den litteratur som förmedlas.

Argument 2:4, 2:5, 2:6, 2:10, 2:7, 2:8 handlar om att det är viktigt att känna till att innehållet i böcker ofta speglar samhället och tvärtom och att böcker kan påverka människor på olika sätt. Inte minst användargruppen ungdomar kan förstås bättre om litteraturförmedlaren är medveten om hur samhällsstrukturerna påverkar just denna användargrupp. Även barn är en användargrupp som påverkas av mer eller mindre explicita budskap i böckerna. Dessutom underlättar det om man känner till böckernas innehåll vid val av böcker för undervisning.

Argument 2:16, 2: 18 och 2:19 pekar på att genrekännedom, alltså kännedom om böckernas innehåll, är av vikt vid klassifikation, informationsåtervinning och indexering.

Argument 2:9 syftar till att bibliotekarien bör vara medveten om de bilder av genus som förmedlas i populärlitteraturen som ju läses av många.

Argument 2:1 och 2:15 handlar om att det är viktigt att känna till hur litteratur värderas och har värderats vid urvalsprocessen och beståndsutvecklingen vid biblioteken.

Argument 2:14 är det enda argument som tar upp bibliotekens lokaler och att dessa inte endast är till för förmedling av skönlitteratur utan att också andra former av uttryck, i det här sammanhanget muntlig sådan, bör uppmärksammas

Det sista argumentet i den här kategorin (argument 2:20) sammanfattar egentligen de andra argumenten rörande vad litteratursociologin anses tillföra, vid utövandet av ett yrke efter BOI studier, genom att poängtera att ”litteratursociologiska analyser kan ge en ökad kännedom om bibliotekens bestånd och dess innehåll”. Detta anses ju uppenbarligen vara viktigt av alla de skäl som anges i de olika argumenten.

Jag får känslan av att uppsatsförfattarna är litet rädda för att litteraturen håller på att slarvas bort, att man bara trycker på en knapp på datorn så får man upp den bok man söker, och att detta är den kompetens som en bibliotekarie eller litteraturförmedlare bör inneha. Litteratursociologin erbjuder ju istället fördjupad kunskap och medvetenhet om böckernas innehåll och det påpekas flera gånger i de analyserade uppsatserna att detta är viktig kunskap som inte får försvinna.

Litteratursociologin inom BOI ger studenterna möjlighet att fördjupa sig i litteratur, en av uppsatsförfattarna uttrycker att skönlitteraturen som kulturform och informationskälla generellt borde få större utrymme inom BOI då litteraturen faktiskt dominerar på biblioteken.

Något som slog mig när jag fann de här argumenten är att yrkesrollen som litteraturförmedlare kräver väldigt breda kunskaper. Även om det ju finns litet olika inriktningar i arbetet, exempelvis kanske man mest arbetar med indexering eller som barnbibliotekarie, så tycks många av uppsatsförfattarna anse att man i rollen som bibliotekarie bör känna till olika användargrupper och gärna ha läst de flesta av de böcker som förmedlas.

5.2.3 Relevans för forskningsfältet BOI (9 argument)

Jag återfann endast nio argument som handlar om forskningsfältet BOI.

Uppsatsförfattarna bakom argument 3:6 och 3:7 skriver att de med sina uppsatser vill bidra till BOI- ämnets breddning och ämnesutveckling genom teoriutveckling och genom att bryta ny mark vad gäller forskningsobjekt.

Resterande argument som placerats under denna rubrik fokuserar diversifierade faktorer och därför hänvisas här endast, för den som är intresserad, till argumenten i dess helhet (se. bilaga 2).

Att många fler uppsatsförfattare angett argument som enligt min tolkning placerats under Allmän samhällsrelevans och Yrke- eller professionsrelevans, betyder det att litteratursociologin inte har så mycket att tillföra det biblioteks och informationsvetenskapliga forskningsfältet?

Magisteruppsatsförfattarna tycks generellt vara mer koncentrerade på sina uppgifter i en framtida yrkesroll än på vidare forskning inom sitt ämnesval. Möjligen går detta att härleda till att Bibliotekshögskolan i Borås var en fackskola fram till 1977, och alltså inte ägnade sig åt forskning. Ämnet biblioteks- och informationsvetenskap i stort är dessutom, med akademiska mått mätt, ganska ungt. Detta kan möjligen påverka BOI- studenternas syn på sitt ämne. Anna Kåring Wagmans artikel i Biblioteksbladet (2007) handlar just om splittringen mellan forskning och praktik. Här nämns bl.a. BOI:s akademiska ungdomlighet som en orsak till att forskningen inte riktigt drar jämt med praktiken, exempelvis bibliotekarieyrket.¹⁴²

Samtliga argument visar sammanfattningsvis på sådant som magisteruppsatsförfattarna själva anser motiverar deras uppsatser relevans i en bredare BOI- kontext. Om litteratursociologin inte finns med, såsom är fallet vid övriga svenska högskolor som tillhandahåller BOI- undervisning. Kan det resultera i att vissa frågor, som kan vara av relevans för utbildningen, riskerar att inte undersökas eller inte får undersökas inom ramen för BOI? Skulle detta kunna leda till ett SIM där litteratursociologin bryter sig ut och bildar en egen fraktion av BOI med större fokus på litteratur och alltså förändrar ämnesfältets gränser?¹⁴³

Frickel och Gross menar att ett av de nödvändiga och generella grunddragen hos SIM är ett utökat missnöje med vad som uppfattas som den dominerande intellektuella praktiken,

¹⁴² Kåring, Wagman, Anna 2007. Biblioteksbladet (BBL). no. 9, s. 10f.

¹⁴³ Frickel, Scott & Gross, Neil 2005, s. 208f.

utövandet och förväntningarna, inom ett fält eller en uppsättning fält.¹⁴⁴ Detta tycks vara vad som skedde inom litteraturvetenskapen som ju enligt några av dess utövare misslyckades med att få med det sociala och samhälleliga perspektivet på litteraturen och följaktligen ledde till skapandet av det litteratursociologiska ämnet. Litteratursociologin inom BOI- utbildningen vid Borås Högskola ger ett perspektiv på litteraturen som i alla fall jag tror kan vara till både nytta och glädje i arbetet som litteraturförmedlare men i en förlängning också för låntagare och samhället i stort samt för BOI- forskningen.

Några av de analyserade argumenten går att förstå som så att uppsatsförfattarna är missnöjda med den dominerande intellektuella praktiken inom ämnesutbildningen BOI vid Högskolan i Borås, de anser att litteraturen får för litet plats och att detta är något som kan åtgärdas genom litteratursociologiska studier.

Ett SIM kan ha varierande mål och omfattning. Somliga vill introducera nya teoretiska perspektiv eller metoder inom ett redan etablerat fält. Andra syftar endast till att vidga eller förändra ett ämnesfälts gränser eller att sudda ut gränsen mellan vetenskap och icke vetenskap.¹⁴⁵ Det återstår att se vad som händer med litteratursociologin inom BOI.

¹⁴⁴ Frickel, Scott & Gross, Neil 2005, s. 209f.

¹⁴⁵ Frickel, Scott & Gross, Neil 2005, s. 208.

6. Slutsatser

Hur tar sig ämnet litteratursociologi uttryck i magisteruppsatser skrivna inom Biblioteks- och informationsvetenskap vid Högskolan i Borås 2005-2008?

Litteratursociologiska magisteruppsatser skrivna inom BOI vid Högskolan i Borås tenderar att fokusera det perspektiv Svedjedal kallar ”samhället i litteraturen”. De undersöker alltså bilden av samhället i skönlitteraturen, hur litteraturen avbildar verkligheten, omskapar eller omtolkar den yttre verkligheten och på så sätt skapar en bild av ett samhälle. Inte mindre än 23 av 30 analyserade uppsatser antar detta perspektiv.

Det analyserade materialet i uppsatserna består till stor del av skönlitterära verk. 18 av 30 uppsatsförfattare har valt att fokusera skönlitteratur. Sex av uppsatserna behandlar barn- och bilderböcker och då dessutom sex av uppsatserna om skönlitteratur behandlar ungdomslitteratur kan man väl säga att det finns en tendens att skriva om just barn- och ungdomslitteratur inom BOI- litteratursociologi.

Det är vanligt att författarna till litteratursociologiska uppsatser inom BOI använder en rad olika teorier och/eller teoretiker. I 24 av 30 analyserade uppsatser återfinns fler än en teori eller teoretiker.

Absolut vanligast är att använda sig av ett genusteoretiskt perspektiv, 13 av 30 uppsatsförfattare gör det, men även Pierre Bourdieus litterära fält, sex uppsatser, samt Anthony Giddens teorier, fem uppsatser, figurerar flitigt.

Giddens teorier handlar bland annat om den ”senmoderna” eller ”posttraditionella” tid han menar att vi alla lever i och har ett brett appliceringsområde. Giddens omnämns inte i den litteratursociologiska litteratur som lästs under arbetet med föreliggande uppsats. Följaktligen kan möjligen nyttjandet av Giddens teorier, i de analyserade litteratursociologiska magisteruppsatserna, ses som en BOI- innovation.

I samtliga analyserade uppsatser används någon form av textanalys, bortsett från en som använt kvalitativa intervjuer. Kvalitativ textanalys, eller bara textanalys, är vanligast (15 uppsatser) men även idéanalys är vanligt förekommande (11 uppsatser). Endast två uppsatsförfattare har nyttjat diskursanalys.

Vad kan litteratursociologin bidra med inom den Biblioteks- och informationsvetenskapliga utbildningen vid Högskolan i Borås?

Om man får tro uppsatsförfattarna så bidrar litteratursociologin inom BOI, ur ett samhällsperspektiv, först och främst genom att uppmärksamma litteraturens förmåga att påverka och inspirera människor. Övervägande flest uppsatsförfattare anger argument för att litteratursociologin är av vikt för BOI- utbildningen eftersom dokument i form av böcker (skönlitteratur) påverkar människor och samhället då de fungerar som stöd vid identitetsskapande och som informationskälla i generella frågor som rör omvärlden.

Vad gäller litteratursociologins bidrag till den framtida yrkesrollen anses det generellt viktigt att som exempelvis bibliotekarie känna till innehållet i de böcker som förmedlas. Genrekännedom men även mer specifik kännedom om litteratur anses viktig vid förmedling

till olika användargrupper men även vid klassificering, indexering och informationsåtervinning.

Litteratursociologin erbjuder fördjupad kunskap och medvetenhet om böckernas innehåll och det påpekas flera gånger i de analyserade uppsatserna att detta är viktig kunskap som inte får försvinna.

Forskningsfältet BOI verkar litet bortglömt, endast nio argument återfinns i den kategorin. De två argument som har något gemensamt handlar om att uppsatsförfattarna med sitt ämnesval vill bidra till en breddning av eller ämnesutveckling inom BOI.

Ovanstående föranleder mig att dra slutsatsen att litteratursociologin har en rimlig chans att vidare etablera sig som en väsentlig aspekt av BOI trots att det påpekats att ämnet balanserar på gränsen till den litteraturvetenskapliga disciplinen. Det torde vara positivt för alla delar av biblioteks- och informationsvetenskapen med ett ämne som positionerar sig inom BOI-utbildningen. Det går att se trender vad gäller teori, metod, analysmaterial och litteratursociologiskt perspektiv i de analyserade magisteruppsatserna och om man får tro Whitley är det en klar fördel för ett ämne att ha en generellt accepterad och exakt kunskapsbas. Detta för att resultatet av ny forskning skall framstå så tydligt som möjligt.¹⁴⁶

6.1 Förslag på vidare forskning

Nedan följer några frågor som dök upp under arbetet med föreliggande uppsats och som skulle kunna vara intressanta att undersöka närmare.

1. Det skulle vara intressant att närmare undersöka vad studenter vid BOI har med sig i sitt studiebagage när de påbörjar på den Biblioteks- och informationsvetenskapliga utbildningen vid Borås Högskola. Jag har fått intryck av att många har läst litteraturvetenskap men förmodligen finns det också andra studier som kan leda in på den biblioteks- och informationsvetenskapliga vägen.
2. Nyckelord, underlättar eller försvårar sökning? Hur tänker författarna när de nyckelordsmärker sina alster? Jag upptäckte under arbetet med föreliggande uppsats att det ”gömde” sig litteratursociologiska uppsatser under nyckelord utan direkt anknytning till ämnet.
3. Varför bör litteratursociologi inte vara en del av BOI? Om det är någon som tycker det så skulle det vara spännande att få veta varför. Av naturliga skäl så tycker ju magisteruppsatsförfattarna vars uppsatser analyserats i den här uppsatsen att litteratursociologin är en del av BOI

¹⁴⁶ Whitley 2000, s. 199.

7. Sammanfattning

Föreliggande uppsatsen är en kombinerad kvalitativ och kvantitativ textanalytisk studie av 30 litteratursociologiska magisteruppsatser skrivna mellan 2005-2008 vid Bibliotekshögskolan i Borås.

Uppsatsens syfte är att ta reda på hur ämnet litteratursociologi tar sig uttryck i ovan nämnda magisteruppsatser genom analys av i uppsatserna nyttjade perspektiv, teorier, empiriskt material och metoder.

Dessutom har 51 argument som rör uppsatsernas samhällsrelevans, yrkes- eller professionsrelevans samt relevans för BOI som forskningsfält plockats ut och diskuterats. Detta för att ge en bild av vad studenterna själva anser att litteratursociologin kan tillföra BOI-utbildningen. Tanken är också att framtida BOI- uppsatsförfattare skall kunna nyttja dessa argument för att motivera varför litteratursociologi är eller bör vara ett BOI- ämne.

Det finns en tradition av metavetenskaplig forskning inom BOI och eftersom det pågår diskussioner rörande BOI och ämnesidentitet är det viktigt att studera ämnet för att på så sätt kunna definiera det och stärka dess position i den akademiska världen. I den här uppsatsen undersöks bl.a. litteratursociologisk teoriutveckling inom BOI- utbildningen.

Den teoretiska ram som använts i föreliggande uppsats är generella teorier om vetenskapers utveckling eller vetenskapsteori. De vetenskapsteoretiker och teorier som nyttjas är Thomas S. Kuhns paradigmteori, Frickel och Gross SIM-teori samt Richard Whitleys teori om ”task uncertainty”. Dessa teorier används exempelvis för att förklara hur och när ett ämne, litteratursociologi inom BOI i det här fallet, utvecklas och varför det är av vikt att kunna motivera ett ämnes gränser i olika sammanhang.

Uppsatsens resultat visar bl.a. att det populäraste litteratursociologiska perspektivet¹⁴⁷ i de analyserade magisteruppsatserna är ”Samhället i litteraturen”.

De flesta uppsatsförfattarna använde sig av en kombination av olika teorier och/eller teoretiker. Populärast är att nyttja någon form av genusteori eller Pierre Bordieus teori om litterära fält. Båda dessa teoretiska perspektiv nyttjas frekvent i litteratursociologiska sammanhang. Fem uppsatsförfattare hade använt sig av Anthony Giddens teorier om senmodernitet. Giddens nämns inte i den litteratursociologiska litteratur som läst under arbetet med föreliggande uppsats vilket föranleder mig att dra slutsatsen att nyttjandet av hans teorier kan vara en litteratursociologisk BOI- innovation.

De uppsatsförfattare som skrivit sin magisteruppsats inom ramen för litteratursociologi menar att litteratursociologin har en plats inom BOI exempelvis vad gäller genrestämning, urvalsfrågor och klassifikation. De hävdar också vikten av att i bibliotekarieryrket ha en fördjupad förståelse och kunskap om den litteratur som förmedlas och dennas påverkan på läsaren. Detta är sådant, menar de, som litteratursociologin kan bidra med.

¹⁴⁷ Se Svedjedal, Johan 1996. *Tidskrift för litteraturvetenskap*, vol. 3 no. 4, s.7ff. eller föreliggande uppsats s. 13.

Källförteckning

Tryckta källor

- Bergström, Göran och Boréus, Kristina (2005). *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Författarna och Studentlitteratur.
- Bryman, Alan ([2001] 2002). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber AB.
- Furuland, Lars och Svedjedal, Johan (red.) (1997). *Litteratursociologi, texter om litteratur och samhälle*. Lund: Studentlitteratur och författarna
- Gibbons, Michael et al. ([1994]1994). *The new production of knowledge. Dynamics of science and research in contemporary societies*. Stockholm: Forskningsrådsnämnden (FRN).
- Edström, Göte ([2001] 2007). *Handbok för kandidat- och magisteruppsatsförfattare vid biblioteks- och informationsvetenskap/bibliotekshögskolan*.
- Höglund, Lars (1995). *Biblioteken, kulturen och den sociala intelligensen. Aktuell forskning inom biblioteks- och informationsvetenskap*. Borås: VALFRID och Forskningsrådsnämnden (FRN).
- Höglund, Lars (2000). *Biblioteks- och informationsvetenskap som studie och forskningsområde*. University of Borås, Swedish School of Library and Information Science <http://bada.hb.se/>
- Järvelin, Kalervo och Vakkari, Pertti (1989). *Innehållsanalys av forskning inom biblioteksvetenskap och informatik i Finland 1970-1988*. Paper för det nordiska bibliotekshögskolemötet i Borås 4-6,9. Tammerfors universitet.
- Kajberg , Leif och Lørring, Leif (2005). *European Curriculum Reflections on Library and Information Science Education*. Copenhagen, The Royal School of Library and Information.
- Körner Svante & Wahlgren Lars ([1998] 2005). *Statistiska metoder*. Lund: Studentlitteratur.
- Merriam, B. Sharan ([1988]1994). *Fallstudien som forskningsmetod*. Lund: Studentlitteratur.
- Rayward, W. Boyd (2004). *Aware and responsible. Papers of the nordic-international colloquium on social and cultural awareness and responsibility in library, information and documentation studies*. Oxford , The Scarecrow press Inc.
- Stigendal, Mikael (2002). *Den gode socialvetenskaparen. Vetenskapsteori vardande*. Lund: Författaren och studentlitteratur.
- Sunemark, Fredrik & Åberg Martin (red.). (2004). *Tvårvetenskap-fält perspektiv eller metod*. Lund: Studentlitteratur och författarna.
- Whitley, Richard ([1984] 2000). *The intellectual and social organization of the science*. New York, United states: Oxford University Press Inc.

Öhman, Anders (2002). *Populärlitteratur, de populära genrernas estetik och historia*. Lund: Studentlitteratur.

Tidsskriftsartiklar

Björkman, Margareta (1996). Litteratursociologi - en svensk modell, eller Perspektiv på svensk litteratursociologi : rapport från en debatt. *Tidsskrift för litteratursociologi*. vol. 3, no. 4, s.139-147.

Frickel Scott and Gross Neil (2005). A general Theory of Scientific/Intellectual Movements. *American Sociological Review*, vol. 70, no. 2, s. 204-232.

Furuland, Lars (1996). *Tidsskrift för litteratursociologi*. vol. 3, no. 4, s.129-138.

Hjørland, Birger, (2000). Library and information science: practice, theory and philosophical basis. *Information Processing and Management* vol. 36, no. 3, s. 501-531.

Birger, Hjørland (2005). Library and information science and the philosophy of science. *Journal of Documentation* vol. 61, no. 1, s. 5-10.

Kåring, Wagman, Anna (2007). Mötet mellan praktik och forskning en kulturkrock?, *Biblioteksbladet*. no 9, s. 10-11.

Rayward ,W. Boyd (1996). The history and historiography of information science: some reflections. *Information Processing & Management*. vol. 32, no. 1, s. 3-17.

Saracevic, Tefko (1999). Information science. *Journal of the American society for information science (Journal of documentation)*. vol. 50, no. 12, s. 1051-1063.

Svedjedal, Johan (1996). Det litteratursociologiska perspektivet. Om en forskningstradition och dess grundantaganden. *Tidskrift för litteraturvetenskap*. vol. 3, no. 4, s. 3-20.
<http://www.littvet.uu.se/lsoc/material/detlitteratursociologiska.htm>

Elektroniska källor

European Association for Library & Information Education and Research (EUCLID).
<http://euclid.hio.no> [2009-04-14].

Gyllström Charlotta (2007). *Trender i ämnesval hos magisteruppsatser inom kunskapsorganisation 1995-2005 : en innehållsanalys*.
<http://bada.hb.se/>. [2009-04-19].

Högskolan i Borås. *Instutionen för biblioteks- och informationsvetenskap/Bibliotekshögskolan*. www.hb.se. Utbildning. [2009-11-05].

Högskolan i Borås. *Instutionen för biblioteks- och informationsvetenskap/Bibliotekshögskolan*. www.hb.se. Kursplaner 2007-2008. [2009-11-05].

Högskoleverket (2004). *Utvärdering av ämnena arkivvetenskap, biblioteks- och informationsvetenskap, bok- och bibliotekshistoria, informations- och medievetenskap, kulturvård och museologi vid svenska universitet och högskolor*. Högskoleverkets rapportserie 2004:27 R. Stockholm: Högskoleverket 2004. s.42-43.
www.hsv.se (publikationer) [2009-04-14]

Johannesson, Kristin (2006). *Disciplinen vi delar, en innehållsanalys av magisteruppsatser vid Bibliotekshögskolan i Borås*.
<http://bada.hb.se/>. [2009-04-19].

Karlsson, Katharina och Larsson, Madelene (2006). *Forskningsområdet biblioteks- och informationsvetenskap vid Högskolan i Borås, En bibliometrisk studie av den intellektuella basen 2001-2006*.
<http://bada.hb.se/>. [2009-04-19].

Kriström, Olof (2008). *Mellan stolthet och fördom: Om homosexualitetsdiskurser i biblioteks- och informationsvetenskapliga examensarbeten*.
<http://bada.hb.se/>. [2009-04-19].

Nationalencyklopedin. www.NE.se

Söderholm, Jonas. (2008). *Barn, ungdomar och genusperspektiv: Magisteruppsatser utgångspunkter och problemval*.
<http://bada.hb.se/> [2009-04-19].

Ullrika Blomkvist och Helene Eklund (2001). *Bibliotekscheferna och bibliotekarietutbildningen, En enkätundersökning av bibliotekscheferns syn på utbildningen i biblioteks- och informationsvetenskap i Sverige*.
<http://bada.hb.se/> [2009-04-20].

Åström, Fredrik (2006). *The Social and Intellectual Development of Library and Information Science*. Diss. Umeå universitet. Sociologiska institutionen.
<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:diva-943>

Primärkällor

De analyserade uppsatserna presenteras nedan för att på så sätt underlätta en eventuell replikering av föreliggande uppsats. De finns tillgängliga via <http://bada.hb.se/> eller på Högskolebiblioteket i Borås.

Antonsson, Karin (2007:86). *"Han har diskhandskar. Rosa."*, *En litteratursociologisk analys av kärlekstemat i genren chick lit, exemplet Mossvikens fruor: Chansen av Emma Hamberg*.

Berg, Line (2005:83). *Litteraturkritik och feminism, En undersökning med utgångspunkt i Klara Johanssons position på det litterära fältet*.

Bjarnehall, Magdalena och Godenäs, Sanna (2005:87). *Bland ölmagar och spiror, En studie av 1960-och 2000-talets detektivromaner ur ett genusperspektiv*.

Björkenfors, Sofia och Martinger Storme, Malena (2007:64). *Mångfald i bilderboken ur ett litteratursociologiskt perspektiv.*

Brinck, Mia och Sundqvist, Torbjörn (2006:14). *Roman om ett samhälle, Samhällsskildringen i Sjöwall/Wahlöös Roman om ett brott i förhållande till vänsterdiskursen i Sverige 1965-1975.*

Brummer Pind, Daniella (2007:62). *Poetry Slam, En studie av vilken betydelse Poetry Slam har som litteratur och identitetsskapande verksamhet för ett antal tävlingsdeltagare.*

Edberg, Maja, (2008:95). *Populära bilderböcker och genus, Genusstrukturer i de mest utlånade bilderböckerna år 2007.*

Folkesson, Kristina och Lundberg, Anna (2008:112). *Sanna av-slöjanden eller ren dikt?, En analys av fyra självbiografier ur ett postkolonialt perspektiv.*

Eriksson, Elina och Nordin, Sofia (2008:49). *Klasskildringar i samtida arbetarlitteratur, en idéanalytisk studie.*

Eriksson, Helena (2006:31). *Att vara ensam eller ha en vän, Bilder av barns vänskap i fyra svenska barnböcker valda ur Barnbokstippset.*

Gelin, Karin (2005:7). *Kvinnor i litteraturhistorien, En undersökning av hur kvinnors skrivande och deras litterära verk beskrivs och värderas i litterära översiktsverk för gymnasieskolan.*

Hammarland, Marit och Hasselblad, Anna (2005:63). *"Nån måste väl veta vem man är" En studie av hur ungdomar skapar identitet i sju svenska ungdomsromaner.*

H Axelsson, Linda (2008:10). *Okyssta jungfrur i beigebruna kläder, Diskursanalys av bibliotekariebilder i svensk och amerikansk skönlitteratur.*

Hellström, Louise (2005:24). *"Den som finge göra bekantskap med en sådan kvinna!", En studie om Madame de Stael och det tidiga 1800-talets litterära offentlighet.*

Hög, Sofia och Sundberg, Nina (2008:104). *Den paradoxala kvinnan, En studie av Victoria Benedictsson och Mathilda Mallings kvinnoporträtt under 1800-talets sedlighetsdebatt.*

Kjellsdotter, Ylva (2007:53). *"En kärlekshistoria vi alla drömmer om": En analys av chick lit ur ett genusteoretiskt perspektiv.*

Kronberg, Klas (2008:2). *Arbetarklasskildringar i Ragnar Järhults och per Gunnar Evanders författarskap.*

Larsson, Jonas (2005:73). *Frihetens bakgård, En litteratursociologisk studie av självets identitetsvåndor i det senmoderna samhället.*

Lennartsdotter, Moa och Wadell, Lena (2008:106). *När Pippi blev Pippi, en receptionsstudie av Pippilångstrumptriologin.*

Mäkima, Inger (2008:14). *"Att inte vara ensam"*, *Tonårsflickors vägledning i fyra moderna ungdomsromaner- en textanalys*.

Nilsson, Christian (2005:65). *Sluta drömma, fram med vardagen!*, *En analys av den realistiska strömningens idéer i fyra svenska barnböcker utgivna mellan åren 1965-1975*.

Olofsson, Sandra (2007:43). *Pojkars maskulinitetsskapande i samtida skönlitterära ungdomsböcker*.

Påhlsson, Mari och Påhlsson, Sofi (2007:67). *Äldre människor i barnlitteraturen, En studie av ett urval barnböcker från 2003-2006*.

Rastbäck, Emma (2008:54). *Kriminalitet sätter mannen på prov- En studie av identitetsskapande i romanen snabba cash*.

Samuelsson, Annika och Samuelsson, Lina (2007:112). *En annan värld?, En analys av sex fantasyromaner ur ett genusperspektiv*.

Samuelsson Jenny (2006:2). *"Som om min kropp inte är min...": Bilden av unga kvinnors sexualitet i svensk ungdomslitteratur*.

Sanfridsson, Maria (2006:83). *Genusstrukturer i den moderna bilderboken, En feministisk kvantitativ innehållsanalys av bilderböcker utgivna år 2000*.

Schultz, Kristian (2006:93). *Där män är män? – maskulina subjektpositioner i Michael Moorcocks fantasyromaner*.

Stockstad, Moa (2007:75). *Korta tyglar? En queerfeministisk läsning av tio samtida hästbokklubbsböcker*.

Urger, Sara (2008:62). *"Det var väl ändå litteratur det hela skulle handla om?" – En idéanalys av värderingar kring Augustpriset i svensk dagspress*.

Bilaga 1.

Presentation av analysen av det empiriska materialet i sin helhet

Kodningsschemat

För att läsaren av uppsatsen skall kunna se hur kodningen ser ut i sin helhet följer här kodningsschemat som ju också kan ses som en del av resultatet.

	Perspektiv	Analysmaterial	Teori	Metod
1	Samhället i litteraturen	8 ungdomsböcker publicerade i Sverige 2005 och 2006	Genusteori baserad på R.W Connel	Idéanalys (textanalys)
2	Samhället i litteraturen	3 detektivromaner från 1961 och 3 från 2001 och 2002	Genussystemet enligt Yvonne Hirdman	Idéanalys (textanalys)
3	Samhället i litteraturen	12 böcker för barn upp till 10 år (2006)	Gerontologins teori och Mimetiska teorier (barnboksforskning) Maria Nikolajeva	Kvalitativ innehållsanalys Hermeneutik (textanalys)
4	Samhället i litteraturen	1 chicklitt. Bok svensk (2005)	Anthony Giddens teori om kärlek och senmodernitet	En modifierad version av Shlomit Rimmon-Kenans tematiska metod
5	Samhället i litteraturen	10 hästbokklubbsböcker (2006) blandade ursprungsländer	Genusteori enligt Judith Butlers <i>performativitet</i> (att göra genus) samt Natalie Koivula.	Queera läsningar och feministiska innehållsanalytiska läsningar
6	Samhället i litteraturen	12 bilderböcker från 2006	Pierre Machereys speglingsteori och Maria Nikolajeva (<i>mimetisk</i> teori)	Kristin Hallbergs ikonotext (hermeneutisk analys av både bild och text) kvalitativ innehållsanalys (textanalys)
7	Litteratursamhället	Intervjuer genomförda av författaren själv	Pierre Bourdieu (litterära fält) och Thomas Ziehe teorier om identitetsskapande i det moderna samhället	Kvalitativa intervjuer

8	Samhället i litteraturen	7 chicklitt. Böcker Anglosaxiska författare (2002- 2006)	Yvonne Hirdmans genussystem (huvudteori), Carin Holmbergs teori om genuskonstruktion och Anna G. Jónasdóttirs teori om fördelningen av kärleksmakt i relationer.	Textanalys
9	Samhället i litteraturen	5 svenska och 5 amerikanska skönlitt. Böcker (1995-2007)	Diskursanalys (Foucault, Laclaus och Mouffes)	Diskursanalys
10	Samhället i litteraturen	4 svenska ungdomsromaner (2006)	Jan Ramströms teori, använder ett psykoanalytiskt och kulturteoretiskt perspektiv på ungas utveckling i det moderna samhället.	Kvalitativ textanalys
11	Samhället i litteraturen	4 nutida svenska ”arbetarförfattare” (2004-2008)	Klassteori/Klassanalys (Marx, Weber, Bourdie u, Giddens)	Kvalitativ textanalys, idéanalys (hermeneutik)
12	Samhället i litteraturen	2 romaner och 2 noveller av två svenska kvinnliga författare (1880)	Pierre Bourdieus fältteori (huvudteori), Michael Foucaus arbete om könets historia, Karin Johannisson, Judith Butler och Ervin Goffman (att göra kön).	Idéanalys och Idealtyper (baserade på Efrat Tseelons studier) (hermeneutik)
13	Samhället i litteraturen	13 bilderböcker, de mest utlånade under 2007	Yvonne Hirdmans genusteorier, Maria Nikolajevas barnboksteorier	Kvalitativ textanalys
14	Litteraturen i samhället	Recensioner i internationell dagspress 1965 och 1990-tal (svensk författares verk)	Pierre Bourdieus teorier om litterära fält och Michael Bachtins karnevalsteori	Kvalitativ textanalys
15	Samhället i litteraturen	4 autobiografier (slöjböcker), 2003- 2006	Postkolonial teori, främst binära motsatser och Edward W Saids idéer om orientalism.	Kvalitativ innehållsanalys
16	Samhället i litteraturen	Ett antal verk av två svenska	Huvudteorierna är litteratursociologi och	Verkcentrerad tematisk textanalys

		arbetarförfattare, eller ett försök att visa att båda är just arbetarförfattare (1970-1991)	idéhistoria. Karl Marx och Max Webers klassteorier. Therborns teorier.	och idéanalys (grupp- eller aktörsperspektiv)
17	Samhället i litteraturen	1 populärlitt. Bok Svensk (2006)	Anthony Giddens teorier om modernitet och självidentitet sociologen R.W Connells teorier om hegemonisk maskulinitet samt Stuart Halls teorier om representation.	En form av idéanalys (lånat ekvivalenskedjor ifrån diskursanalysen)
18	Litteratursamhället	Artiklar i svensk dagspress (2000-2007)	Pierre Bourdieus teori om det litterära fältet och John F. Englishs term intraconversion.	Idéanalys (kvalitativ textanalys)
19	Litteratursamhället	Olika typer av texter, historiska källor (svensk författares förehavanden undersöks)	Pierre Bourdieus teori om det litterära fältet och J.P. Roos & Anna Rotkirchs skuggfältsteori (feministiskt perspektiv).	Textanalys
20	Samhället i litteraturen	6 fantasyromaner, marknadsförda som barn- och ungdomslitt. (1995-2005)	Yvonne Hirdmans genusteorier (hermeneutik)	Idéanalys
21	Samhället i litteraturen	4 svenska skönlitterära debutverk 1993-1975	Anthony Giddens idéer om självidentiteten förutsättningar i det senmoderna samhället.	Idé - och ideologianalys.
22	Samhället i litteraturen	7 svenska ungdomsromaner (2000-2004)	Jan Ramström och Anthony Giddens (identiteten formas i relation till omgivningen)	Kvalitativ innehållsanalys
23	Samhället i litteraturen	4 svenska barnböcker 1965-1975	Diderichsens teori om sant och falskt medvetande och Giddens teori om socialisation.	Textanalys (delvis inspirerad av idéanalys)
24	Litteraturen i samhället	3 litterära översiktsverk som används på gymnasieskolan (1977,1987 och 1991, rev. upplaga	Teorier kring hur litteraturhistoria skrivs samt Yvonne Hirdmans genussystem och Anna Williams (genus och kvinnor på	Kvalitativ textanalys med kvantitativa inslag

		1999)	det litterära fältet och i det litteraturhistoriska kanon)	
25	Litteratursamhället	Olika typer av historiska källor (1800-tal)	Bok(historia), Lars Furulands modell av den litterära processen, Habermas offentlighetsteori, Genusteoretiskt perspektiv (Mary Wollstonecraft, Yvonne Hirdman, Anna Nordenstam, och Victoria Höög)	Kvalitativ textanalys
26	Samhället i litteraturen	4 fantasyromaner skrivna av samma författare (1963-2001)	Mansforskning (Thomas Johansson), R.W Connells maskulinitetsteori, Diskursanalys.	Diskursanalys (Laclau & Mouffe, Jacques Lacan),
27	Samhället i litteraturen/Litteraturen i samhället	40 bilderböcker utgivna under 2000	Genusteori, genuskonstruktion, likhetsfeminism	Kvantitativ innehållsanalys
28	Samhället i litteraturen	4 svenska barnböcker 1995-2001	Zick Rubins teori om två huvudsakliga stadier i barns föreställningar om vänskap och William A. Corsaros teori om interaktionsutrymme.	Kvalitativ innehållsanalys
29	Samhället i litteraturen	10 deckare, svenska (1965-1975), samma författare	Litteratursociologi, Speglingsteorin	Idéanalys
30	Samhället i litteraturen	8 svenska ungdomsböcker 4 (1970-1975) och 4 (2000-2005)	Genusteori (Yvonne Hirdmans genussystem och Ylva Elwin-Nowaks och Heléne Thomssons idéer om genuskonstruktion. Anthony Giddens teorier om sexualitet i det senmoderna samhället.	Textanalys

Bilaga 2.

De identifierade argumenten

Argumenten, här presenterade i sin helhet, har placerats under den rubrik som befunnits lämplig och vars betydelse beskrivs närmare under kapitel 6 (6.6). De analyseras och diskuteras närmare under kapitel 8, Analys och diskussion. Argumenten är inte fullständiga citat utan essensen/eller en förkortad version av uppsatsförfattarens framlagda åsikt rörande uppsatsens relevans i relation till samhälle, yrkesroll och forskning.

1. Allmän samhällsrelevans

1:1 Kunskapsförmedling är avgörande för vilken litterär tradition som grundläggs, etableras och förs vidare. Uppsatsen avser att medvetandegöra hur kvinnligt författarskap hanteras inom ramen för gymnasieutbildningen. Det som förmedlas i läromedel påverkar eleverna.

1:2 Genom att undersöka litteraturkritiken som värderingsinstans hoppas författaren kunna ge ett exempel på hur kön kan ha en avgörande betydelse för de litterära verkens cirkulation och överlevnad.

1:3 Skönlitteraturens funktion som informationsförmedlare och identitetsskapare.

1:4 Ungdomslitteraturen påverkar ungdomar och deras identitetsskapande.

1:5 Information och omvärldsbevakning hör ihop, realistisk (barn) litteratur fungerar som kunskapsbyggare.

1:6 Mme. de Staels påverkan på och betydelse för det svenska litterära etablissemanget (bokhistoria).

1:7 Problematisera synen på populärlitteraturen som fördomsfull och chablonartad genom att försöka lokalisera subversiva maskuliniteter. Visa på vilken bild som ges av mannen och manlighet i populärlitteraturen.

1:8 Barnboken kan ses som ett bidrag till offentlig uppfostran, det sätt som världen framställs i dessa böcker får konsekvenser för läsarens livssyn och ideal. Detta bör människor som kommer i kontakt med barns läsning vara medvetna om (förskolepersonal etc.)

1:9 Genom skönlitteraturen möter läsaren olika möjligheter till självförståelse och förståelse för andra och kan på så sätt visa på alternativa sätt att förhålla sig till sin omvärld och till sina medmänniskor.

1:10 Det är intressant att studera sådan litteratur som når många läsare.

1:11 Litteratur och litteraturvetenskap har en tradition av manlig dominans och har ofta förbisett kvinnliga författare, detta är ett problem som bör lyftas fram.

1:12: Skönlitteraturen är en påverkande faktor av stor betydelse för barn och ungdomar och deras identitetsskapande.

1:13 Genom att undersöka genusstrukturer i litteraturen kan man lära sig att se och förstå de mekanismer som skapar och skapat en kategori som varit och är normerande i samhället (mannen) och hur denna kategori bidragit till att upprätthålla samhällsliga mönster.

1:14 Ungdomsboken bidrar, precis som övrig litteratur, till att diskutera, ifrågasätta, producera eller reproducera kulturella och samhällsliga normer. Därför är det viktigt att undersöka vika bilder som ungdomsboken förmedlar.

1:15 Skönlitteraturen används både som informationskälla och för identitetsskapande av ungdomar och har därför stor möjlighet att påverka.

1:16 Litteraturen har förmågan att förmedla olika föreställningar och bilder.

1:17 Kulturella bilder som förmedlas via böcker hjälper individer att reflektera över sin tillvaro och påverkar i förlängningen hur man väljer att leva sitt liv.

1:18 Synliggöra "bortglömda" men populära litterära genrer.

1:19 Ämnesvalet är tänkt att motverka den heteronormativa diskursen genom att lyfta fram och granska densamma.

1:20 Litteraturen kan väcka förståelse för hur andra människors verklighet ser ut.

1:21 Biblioteket kan ses som en litteraturbärare dit man går för att lära känna sin historia, den litterära och den politiska. Skönlitteraturen är att betrakta som en viktig beståndsdel i processen att förstå en dåtid.

1:22 Litterära kritiska samhällskildringar inom underhållslitteraturen som ett sätt att förstå omvärlden

2. Yrkes- eller professionsrelevans

2:1 Hur litteratur värderas och värderats kan ha betydelse för de urvalskriterier som görs vid urvalsprocessen vid biblioteken.

2:2 Då biblioteket har en viktig funktion som förmedlare av information och kultur är det viktigt att biblioteken har kännedom om sitt bestånd och dess innehåll.

2:3 Om bibliotekarien inte är bevandrad i böckernas innehåll, impliceras en förenklad syn på information, där det räcker med förmedling via klassificering.

2:4 Bibliotekarien bör vara medveten om vilka bilder som förmedlas till ungdomar genom olika ungdomsböcker.

2:5 Användargruppen ungdomar kan förstås bättre av kultur- och informationsförmedlare om man vet mer om hur ungdomar påverkas av samhällsstrukturen. Det är därför viktigt att bibliotekarien är medveten om att samhället påverkar litteraturen och tvärtom.

2:6 Öka bibliotekariers medvetenhet om barns läsning och hur de kan påverkas av mer eller mindre explicita budskap i böckerna.

2:7 Det är viktigt att som bibliotekarie och litteraturförmedlare att vara medveten om innehållet i de böcker man förmedlar och hur detta innehåll kan påverka läsaren.

2:8 Det är viktigt att som bibliotekarie vara medveten om hur viss litteratur kan tolkas och hur dessa tolkningar svarar mot uppfattningar, stereotyper och diskurser i samhället.

2:9 Det är viktigt för bibliotekarier (och lärare) att känna till litteraturens olika genrer och vilken bild av genus som presenteras i dessa, speciellt gäller detta populärlitteraturen som har möjlighet att påverka många.

2:10 Bibliotekarier bör känna till att attityder och värderingar förmedlas genom böcker. Detta är användbar kunskap om man exempelvis vill finna böcker med olika teman eller använda böcker för undervisning.

2:11 Det borde vara självklart att i rollen som litteraturförmedlare intressera sig för innehållet i den förmedlade litteraturen.

2:12 Som bibliotekarie bör man känna till och kunna förhålla sig till nyare genrer och till litteraturkritik. Detta är viktigt vid inköp och vid förmedling

2:13 Biblioteken har en demokratisk uppgift och därför är det viktigt att den litteratur som förmedlas ger en så mångfacetterad bild av samhället som möjligt. Bibliotekarien bör därför känna till litteraturens innehåll.

2:14 Bibliotekets lokaler är en grund för kulturverksamhet och inte bara för skönlitteratur utan även andra former av uttryck ex. muntlig bör uppmärksammas. (poetry slam)

2:15 Det är viktigt vid beståndsutveckling på bibliotek känna till att det är ”segraren som skriver historien”.

2:16 Det är viktigt att känna till innehållet i böckerna vid klassifikation.

2:17 Bibliotekarien har möjlighet att påverka användarens val av litteratur och därför är det viktigt att känna till vad det är man i rollen som litteraturförmedlare egentligen rekommenderar till biblioteksbesökaren.

2:18 Genrekännedom kan underlätta informationsåtervinning och reducera mängden information som återvinns.

2:19 Genrekännedom fyller en viktig funktion vid indexering.

2:20 Litteratursociologiska analyser kan ge en ökad kännedom om bibliotekens bestånd och dess innehåll.

3. Relevans för forskningsfältet BOI

3:1 Böcker innehåller information och är dokument och dokument och information är en viktig del av informations- och biblioteksvetenskapens forskningsfokus.

3:2 John Budd, författare till Knowledge and knowing in library and information science, anser att det är bra för BOI att vara öppen för influenser från andra discipliner såsom litteratursociologi.

3:3 Relationen mellan samhälle och litteratur är av stor vikt för BOI då förmedlingen av information och kultur står i centrum.

3:4 Skönlitteraturen som kulturform och informationskälla borde få större utrymme inom BOI då litteraturen dominerar på biblioteken.

3:5 Höglund menar att teorier om samhälle och mänskligt beteende bidrar verkar för att sätta in biblioteks- och informationsfrågor i ett större sammanhang.

3:6 Genusperspektivet och queerperspektivet kan bidra till utvecklingen och breddning av ämnet BOI.

3:7 Forskning som rör bilderböcker och mångfald är begränsad, bidrag till BOI ämnesutvecklingen.

3:8 Genre och genreteorier är viktiga som klassifikationsredskap inom Biblioteks- och informationsvetenskapen.

3:9 Forskning och kunskap om nya litterära uttryck, samt ungdomskulturer är viktig för kultur- och biblioteksverksamhet i allmänhet.